

โครงสร้างอำนาจของชุมชน

จากการศึกษาในบทที่ผ่านมา ผลการศึกษาข้างชี้ให้เห็นว่าชนชั้นนำของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการหรือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลาม โดยที่ชนชั้นนำที่ดำรงตำแหน่งทั้งสองดังกล่าวจะเป็นชนชั้นนำระดับสูงของแต่ละชุมชน ส่วนชนชั้นนำระดับต่ำนั้นปรากฏว่า เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในระดับรองลงมา อาทิ ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล และมีคณะกรรมการมัสยิดบางคนที่ได้รับการระบุให้เป็นชนชั้นนำ เมื่อศึกษาถึงความแตกต่างด้านคุณสมบัติด้านต่าง ๆ ปรากฏว่า ชนชั้นนำของแต่ละชุมชนมีคุณสมบัติต่อไปนี้แตกต่างกับประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ การดำรงตำแหน่งทางการและทางสังคม การเคยดำรงตำแหน่งทางการและทางสังคม ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งทางการและทางสังคม การเป็นสมาชิกขององค์การ การเคยผ่านการอบรมในโครงการต่าง ๆ การมีประสบการณ์การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ราชการ การเป็นเครือญาติของชนชั้นนำเก่า ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน รายได้ และการมีความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลาม จากการศึกษาเปรียบเทียบคุณสมบัติเบื้องต้นดังกล่าวเป็นการอธิบายถึงคุณสมบัติเฉพาะของชนชั้นนำในแต่ละชุมชน

จากคุณสมบัติของชนชั้นนำดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาต่อไปว่าในบรรดาคุณสมบัติดังกล่าวทั้งหมด มีคุณสมบัติอะไรบ้างที่สามารถอธิบาย หรือพยากรณ์การเป็นบุคคลชนชั้นนำได้มากที่สุด และคุณสมบัติในระดับรองลงมา โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน ผลปรากฏว่า คุณสมบัติหรือตัวพยากรณ์ที่อธิบายความผันแปรความเป็นบุคคลชนชั้นนำของทั้งสองชุมชนที่ทำการศึกษามีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ชุมชนดาโต๊ะ ซึ่งเป็นชุมชนชาวไทยมุสลิมกำลังพัฒนา คุณสมบัติทางด้านการเคยผ่านการอบรมในโครงการต่าง ๆ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งทางการและทางสังคม การดำรงตำแหน่งทางสังคม การดำรงตำแหน่งทางการ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การมีความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลาม และการเคยดำรงตำแหน่งทางการและทางสังคม เป็นตัวพยากรณ์ที่อธิบายความผันแปรความเป็นบุคคลชนชั้นนำ

ได้ดีตามลำดับ ส่วนชุมชนหรือเซะ พบว่า คุณสมบัติทางด้าน การเคยผ่านการอบรมในโครงการต่าง ๆ การดำรงตำแหน่งทางการ การเคยดำรงตำแหน่งทางการและทางสังคม การเป็นสมาชิกองค์การ การเป็นเครือญาติของชนชั้นนำเก่า การดำรงตำแหน่งทางสังคมและการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ เป็นตัวพยากรณ์ที่อธิบายความผันแปรความเป็นบุคคลชนชั้นนำของชุมชนหรือเซะได้ดีตามลำดับ ซึ่งผลการศึกษาในขั้นตอนดังกล่าวนี้เป็นการอธิบายให้เห็นถึงสภาพของโครงสร้างของชนชั้นนำในแต่ละชุมชนที่ทำการศึกษา อันจะนำไปสู่การอธิบายลักษณะของโครงสร้างอำนาจของชุมชนในลำดับต่อไป

หลังจากการศึกษาได้พบลักษณะของชนชั้นนำของชุมชนชาวไทยมุสลิมในชุมชนที่ศึกษาว่าเป็นใครและมีคุณสมบัติที่สำคัญอะไรบ้างแล้ว การศึกษาโครงสร้างอำนาจของชุมชนนั้นต้องมองไปถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจของบุคคลที่เป็นชนชั้นนำของแต่ละชุมชนว่า มีความสัมพันธ์กันในลักษณะเช่นไรด้วย และชนชั้นนำได้ใช้คุณสมบัติที่กลุ่มชนชั้นนำครอบครองอยู่เป็นเครื่องมือในการใช้ให้เกิดประโยชน์ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อกันอย่างไร ซึ่งการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าวจะเป็นการใ้ภาพโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมได้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้นการศึกษาในบทนี้ จึงเป็นการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำในแต่ละชุมชน ตลอดจนวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างอำนาจของชุมชน โดยการศึกษาจากแบบสัมภาษณ์และข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการศึกษาแบบสังเกตการณ์มีส่วนร่วมในชุมชนแต่ละชุมชน โดยการศึกษาที่มีพื้นฐานทางความคิดดังต่อไปนี้

กรอบแนวความคิดพื้นฐานในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างอำนาจของชุมชน สิ่งที่การศึกษาจะต้องคำนึงถึงประการแรกของการวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจของชุมชนคือ ฐานอำนาจของตัวชนชั้นนำที่จะทำการวิเคราะห์ (*source of power*) ซึ่งผลจากการศึกษาในบทที่ผ่านมาปรากฏว่า ตัวชนชั้นนำที่ถูกระบุให้เป็นชนชั้นนำต่างก็เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทั้งตำแหน่งทางการและตำแหน่งทางสังคม (ตำแหน่งผู้นำศาสนา) แนวความคิดการวิเคราะห์ชนชั้นนำมองว่า อำนาจของบุคคลมาจากตำแหน่งที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ในสถาบัน หรืออำนาจมาจากการที่ชนชั้นนำมีผลประโยชน์ร่วมกัน แต่เมื่อมองสภาพความเป็นจริงในสังคมชาวไทยมุสลิม อำนาจมาจากแหล่งอำนาจสองสถาบัน

กล่าวคือ จากสถาบันการปกครองและสถาบันศาสนา อำนาจจากแหล่ง 2 แห่งดังกล่าวจึงแบ่งหน่วยของอำนาจ (*unit of power*) ของชุมชนออกเป็น 2 หน่วย โดยที่ผู้ศึกษาพิจารณาเห็นแหล่งอำนาจจากสถาบันการปกครองนั้นมาจากการจัดระเบียบการปกครองในระดับท้องถิ่น ซึ่งการปกครองดังกล่าวจะมาจากการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เขาดำรงตำแหน่งทำการปกครองชุมชน หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง แหล่งอำนาจดังกล่าวมาจากการจัดระบบราชการ และมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่น ตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของไทย เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นก็มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายต่าง ๆ แพทย์ประจำตำบล ซึ่งในความหมายนี้หมายความรวมถึง คณะกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อปป.) ตำแหน่งเหล่านี้เป็นตัวแทนของอำนาจราชการที่มีผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ของประชาชนกับบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางราชการในระดับท้องถิ่นเหล่านี้ ในขณะที่ทางสถาบันศาสนา แหล่งอำนาจมาจากระบบความเชื่อและขบถปฏิบัติของศาสนา ที่กำหนดให้ศาสนามีตัวแทนหรือผู้นำอย่างศาสนาอิสลามกำหนดให้มีผู้นำในระดับท้องถิ่นคือ ตำแหน่งโต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ โต๊ะบิหลัน และโต๊ะครู ซึ่งตำแหน่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนกิจ และเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลทางความคิดของประชาชนโดยทั่วไป

ถึงแม้ว่าอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมจะแบ่งออกเป็นสองศูนย์ตามแหล่งของที่มาของอำนาจก็ตาม แต่สภาพความเป็นจริงแล้ว บุคคลผู้ที่ดำรงตำแหน่งของศูนย์อำนาจทั้งสองนั้นต่างก็มีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันอย่างใกล้ชิดด้วยสภาพธรรมชาติของสังคม ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำจึงต้องมองความสัมพันธ์บนพื้นฐานของแนวความคิดของความสัมพันธ์ทางสังคม ระหว่างบุคคลที่ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชน

แนวความคิดโครงข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมตามแนวความคิด โครงข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง กลุ่มของความสัมพันธ์ที่บุคคลหนึ่งมีต่อกัน โดยที่คุณลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นสามารถนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมของบุคคล ขยายความสัมพันธ์ทางสังคมนี้เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัว การเป็นญาติ การเป็นเพื่อน หรือการเป็นเพื่อนร่วมงาน จากสัมพันธ์ทางสังคมดังกล่าวจะมีพฤติกรรมร่วมกัน เช่น เกิดความสนิทสนม คุณเคย การพูดคุย การเยี่ยมเยียนต่อกันอย่างสม่ำเสมอ (ชาติชาย ณ เชียงใหม่ 2528 : 55-59)

ภายในของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลสามารถแสดงได้ในลักษณะของจุดต่าง ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงเป็นเส้นสายของความสัมพันธ์ จุดคือ บุคคล และเส้น คือ เส้นสายความสัมพันธ์ของแต่ละคนที่ต่อกัน คุณลักษณะของโครงข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมนั้นมีลักษณะที่สำคัญคือ 1) ความสัมพันธ์เชิงบทบาท 2) สิ่งของที่แลกเปลี่ยน 3) ลักษณะของการให้การรับ 4) ระยะเวลาของความสัมพันธ์ที่ต่อกัน ลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้เกิดขึ้น

นักวิเคราะห์สังคมที่ใช้แนวความคิดโครงข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม มองว่าอำนาจในสังคมสามารถมองได้จากความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างตำแหน่งในข่ายของความสัมพันธ์ เพราะว่าอำนาจคือ หน้าที่ของตำแหน่งที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ ดังนั้นการวิเคราะห์ว่าใครมีอำนาจมากกว่าใครในโครงข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ก็ดูได้ที่ว่าตำแหน่งใดเป็นศูนย์รวมของอำนาจหรือผลประโยชน์ เพราะเมื่อทราบเช่นนั้นได้ก็ทำให้เราทราบว่า ใครหรือตำแหน่งใดมีอำนาจเหนือตำแหน่งอื่นหรือคนอื่น (สมจิต ปัญญาศักดิ์ 2528 : 182)

ผู้ศึกษาคิดว่าโดยลำพังแนวความคิดโครงข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมเพียงประการเดียว การอธิบายวิเคราะห์ยังไม่เพียงพอ จึงได้นำแนวความคิดการแลกเปลี่ยน (*Exchange Theory*) มาผสานความคิดโครงข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมเพิ่มเติม

แนวความคิดของกลุ่มแลกเปลี่ยนนั้นมองว่า การกระทำของมนุษย์จะทำการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (*rationality*) ภายใต้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับรู้ที่มีอยู่อย่างจำกัด และมองว่ามนุษย์จะทำการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวในการแลกเปลี่ยนทางสังคมนี้เป็นการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลที่ถูกจูงใจโดยผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากผู้อื่น ดังนั้นการแลกเปลี่ยนทางผลประโยชน์จึงเป็นกลไกอันหนึ่งที่ทำให้เกิดสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ได้ ทราบได้ที่มีประโยชน์ให้แลกเปลี่ยนต่อกัน ความสัมพันธ์ทางสังคมจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงเมื่อคู่สัมพันธ์มีการสนองตอบและมีความผูกพันทางใจต่อกัน

เมื่อนำแนวความคิดทั้งสองแนวดังกล่าวมาผสานกับแนวความคิดโครงสร้างอำนาจของชุมชน สามารถอธิบายจากข้อค้นพบเบื้องต้นปรากฏว่า บุคคลที่เป็นชนชั้นนำของชุมชนคือ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและบุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลาม จากข้อสรุปดังกล่าวหากว่า

จะมองถึงแหล่งที่มาของอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมนั้นมาจากพื้นฐาน 2 ประการ กล่าวคือ มาจากระบบราชการและระบบความเชื่อในหลักศาสนาอิสลาม แหล่งอำนาจดังกล่าวก็คือ "ตำแหน่ง" ของระบบนั้น ๆ ตัวแทนของแหล่งอำนาจดังกล่าวก็คือ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งของอำนาจเหล่านั้น อาทิ ตำแหน่งทางการในระดับชุมชนใดแก กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สมาชิกสภาตำบล หรือแม่แตกระบบกรรมการหมู่บ้าน และตำแหน่งทางผู้นำศาสนาอิสลามในระดับชุมชน ไคแก โต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ โต๊ะบิหลัน และโต๊ะครู เป็นต้น

จากกรอบแนวความคิดโครงข่ายทางสังคม และแนวความคิดการแลกเปลี่ยนดังกล่าว สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในโครงสร้างอำนาจของชุมชนคาโต๊ะ และชุมชนกรือเซะได้ดังต่อไปนี้

ชนชั้นนำและลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำในชุมชนคาโต๊ะ

ชุมชนคาโต๊ะเป็นชุมชนเก่าแก่ชุมชนหนึ่ง มีอายุการตั้งถิ่นฐานประมาณ 100 กว่าปี ซึ่งไม่แตกต่างจากชุมชนกรือเซะเท่าใดนัก สำหรับประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนปัจจุบันเป็นประชาชนที่เป็นลูกหลานของบรรพบุรุษที่เคยอยู่อาศัยมาแต่ดั้งเดิม และมีบางส่วนที่อพยพมาจากที่อื่น อาทิ จากนครศรีธรรมราช หรือจังหวัดใกล้เคียงกับจังหวัดปัตตานี หรือแม่แตคนในจังหวัดปัตตานีเอง จึงทำให้ประชาชนของชุมชนคาโต๊ะ มีลักษณะความหลากหลายในหมู่เครือญาติ แต่ด้วยสภาพของที่อยู่ การตั้งบ้านเรือนแบบกระจุกตัว และลักษณะของการประกอบอาชีพทางการประมง ทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมของประชาชนมีความสนิทสนม มีการช่วยเหลือพึ่งพากันและกันอยู่ตลอดเวลา และประชาชนรู้จักชื่อกันทั่วทั้งชุมชน

อนึ่งด้วยความสำคัญของศาสนาอิสลามมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิม ทำให้ชาวไทยมุสลิมต้องมีความผูกพันกับหลักศาสนา และพิธีกรรมทางศาสนาในชีวิตประจำวัน เป็นเหตุให้สัมพันธ์ภาพทางสังคมเกิดขึ้นตามระบบสังคมที่มีความผูกพันกับความเชื่อทางหลักศาสนา ในระบบของศาสนาอิสลามไม่มีนักบวชหรือสาวกที่เป็นผู้รับบทบาทในการสืบทอดศาสนาโดยตรง เช่นเดียวกับศาสนาพุทธที่มีพระสงฆ์หรือนักบวชในศาสนาคริสต์ แต่ศาสนาอิสลามจะมีผู้นำศาสนา

ที่ได้รับการยกย่องให้มีสถานภาพทางสังคมเหนือมุสลิมโดยทั่วไป มีหน้าที่ในการอบรม สั่งสอนมุสลิมให้ประพฤติตนอยู่ในหลักของศาสนา โดยผู้นำศาสนาอิสลามเหล่านี้จะมีอยู่ทุกชุมชนที่มีมัสยิด ซึ่งมีชื่อเรียกว่า ตำแหน่งโต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ โต๊ะบิหลัน และตำแหน่งทางสังคมคือ ตำแหน่งโต๊ะครู อีกตำแหน่งหนึ่งที่มีความสำคัญและมีความผูกพันกับชาวไทยมุสลิม ชาวไทยมุสลิมโดยทั่วไป ต้องให้การเคารพ ยกย่อง นับถือ เชื่อฟัง และศรัทธาในตำแหน่งนั้น ๆ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมขึ้นในชุมชน

อนึ่งอำนาจทางการปกครองของระบบราชการปัจจุบันที่มีการแต่งตั้งและเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของทางราชการในระดับท้องถิ่น ซึ่งการจัดการดังกล่าวมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานานแล้ว จนเกิดเป็นวัฒนธรรมทางการปกครองในแต่ละชุมชนจะมีผู้นำชุมชนในฐานะผู้ปกครอง และเป็นผู้ได้รับอำนาจมาจากระบบของราชการ

ด้วยเหตุผลของสภาพการณ์ของสังคมดังกล่าว เมื่อสังเกตสภาพของศูนย์อำนาจของชุมชนคาโต๊ะ สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า หน่วยอำนาจมาจากแหล่งอำนาจ 2 แหล่งด้วยกัน กล่าวคือ หน่วยอำนาจที่แหล่งอำนาจมาจากระบบราชการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง แหล่งอำนาจที่มาจากการดำรงตำแหน่งทางการในระดับชุมชน อาทิ ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ช่วยกำนันฝ่ายต่าง ๆ สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล เป็นต้น บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญเกี่ยวกับการปกครองในระดับชุมชนทั้งสิ้น

หน่วยอำนาจที่มาจากระบบความเชื่อของศาสนาอิสลาม แหล่งอำนาจของหน่วยอำนาจที่มาจากการดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลามที่สำคัญในระดับชุมชน ซึ่งมีตำแหน่งโต๊ะอิหม่าม นายฮาเซนต์ กาเดร์ นายสาและ มามะ โต๊ะกอเต็บ และตำแหน่งโต๊ะบิหลัน (ชุมชนคาโต๊ะไม่มีการแต่งตั้งใหม่) และคณะกรรมการมัสยิดบางคน บุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจในชุมชนด้วยการดำรงตำแหน่งการ เป็นผู้นำศาสนาอิสลามในระดับชุมชน

ผลการศึกษาจากการระบุตัวชนชั้นนำด้วยวิธีการระบุตัวชนชั้นนำโดยพิจารณาจากชื่อเสียง การพิจารณาจากตำแหน่งสำคัญ และวิธีการดูการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปรากฏว่าบุคคลที่ได้รับการระบุเป็นชนชั้นนำของชุมชนคาโต๊ะ เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการและดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลามทั้งสิ้น กล่าวคือ

ชนชั้นนำระดับสูง

1. นายฮาเซนต์ กาเดร์	ดำรงตำแหน่ง	โตะอิหมาม
2. นายลาฮี สาแม	ดำรงตำแหน่ง	กำนัน
3. นายสาละ มามะ	ดำรงตำแหน่ง	โตะกอเต็บ
4. นายมามะ คารราแม	ดำรงตำแหน่ง	ผู้ช่วยกำนันฝ่ายป้องกันและ รักษาความสงบเรียบร้อย*
5. นายมะยูโซะ คื่อระ	ดำรงตำแหน่ง	ผู้ช่วยกำนันฝ่ายปกครอง*

ชนชั้นนำระดับต่ำ

6. นายยูโซะ สาเฮาะ	ดำรงตำแหน่ง	แพทย์ประจำตำบล
7. นายยูโซะ ซื่อแต	ดำรงตำแหน่ง	สารวัตรกำนัน
8. นายเจะโซะ มะแซ	ดำรงตำแหน่ง	คณะกรรมการมัสยิด
9. นายลาเตะ คื่อระ	ดำรงตำแหน่ง	คณะกรรมการมัสยิด
10. นายมามะ ซื่อแต	ดำรงตำแหน่ง	ผู้รักษาความสงบเรียบร้อย ภายในชุมชน (พรส.)
11. นายเซ็ง คามิ	ดำรงตำแหน่ง	ผู้ช่วยกำนันฝ่ายปกครอง*
12. นายเซ็ง มามุ	ดำรงตำแหน่ง	สารวัตรกำนัน
13. นายมามะ สาเตะ	ดำรงตำแหน่ง	คณะกรรมการมัสยิด
14. นายอับดุลเลาะห์ วาเฮง	ดำรงตำแหน่ง	คณะกรรมการมัสยิด
15. นายมะเอะ เจะซู	ดำรงตำแหน่ง	ผู้รักษาความสงบเรียบร้อย ภายในชุมชน (พรส.)

* ตำแหน่งผู้ช่วยกำนัน เป็น "คานิยม" ของประชาชนในชุมชนดาโตะ ตำแหน่งที่แท้จริง
คือ ตำแหน่งรองประธานฝ่าย ตาม พ.ร.บ.คณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง
(อพป.) 2522.

วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำ

ชนชั้นนำของชุมชนคาโตะ มีอยู่ 2 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มที่มีฐานอำนาจมาจากระบบราชการ และมีการดำรงตำแหน่งบริหารกิจกรรมของชุมชน กลุ่มนี้มีบุคคลสำคัญคือ นายลา ยี สาแม ผู้ดำรงตำแหน่งกำนัน นายมา มะ ดาราเม ผู้ช่วยกำนันฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน นายมะ ยู โชะ คือ เระ ผู้ช่วยกำนันฝ่ายปกครอง ซึ่งทั้งสามคนนี้ได้รับระบุเป็นชนชั้นนำที่มีคะแนนเป็นชนชั้นนำระดับสูง* ของชุมชนคาโตะด้วย กลุ่มนี้เป็นกลุ่มของชนชั้นนำที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีการพบปะพูดคุยกันอยู่ทุกวัน และยังเป็นผู้ร่วมทีมการบริหารกิจกรรมของชุมชนด้วย ส่วนผู้ที่มีฐานะเป็นชนชั้นนำระดับต่ำ* ของชุมชนมี นายยู โชะ ลาเฮาะ แพทย์ประจำตำบล นายยู โชะ ชื่อเต สาร์วัตรกำนัน นายเซ็ง คามิ ผู้ช่วยกำนันฝ่ายปกครอง นายเซ็ง มามู สาร์วัตรกำนัน นายมะ แอ เจะซู และนายมา มะ ชื่อเต ผู้รักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน (พรส.) กลุ่มบุคคลดังกล่าวนี้เป็นคณะบริหารงานกิจกรรมของกำนัน ทั้งกลุ่มจะมีการพบปะพูดคุยสม่ำเสมอทุกวัน มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมาก

กลุ่มชนชั้นนำที่มีฐานอำนาจมาจากการดำรงตำแหน่งของผู้นำศาสนา กลุ่มนี้มีบุคคลสำคัญที่ได้รับการระบุเป็นชนชั้นนำคือ นายฮา เซ็นต์ กาเคร์ โตะอิหม่าม นายสา และ มา มะ โตะกอเต็บ ซึ่งบุคคลทั้งสองได้รับการระบุเป็นชนชั้นนำระดับสูงของชุมชนคาโตะ และมีบุคคลที่ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการมัสยิดที่ได้รับการระบุเป็นชนชั้นนำระดับต่ำ คือ นายลา เตะ คือ เระ นายมา มะ สาเตะ และนายอับดุลเลาะห์ วาเซง บุคคลดังกล่าวได้รับระบุเป็นชนชั้นนำด้วยความสัมพันธ์ของกลุ่มชนชั้นนำกลุ่มศาสนาก็สัมพันธ์ทางสังคมต่อกันอย่างใกล้ชิด แต่จากการสังเกตปรากฏว่า การรวมกลุ่มหรือความเป็นเอกภาพของกลุ่มเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มของกำนันลา ยี สาแมแล้ว ยังแตกต่างกันมาก กล่าวคือ ทางกลุ่มของกำนันมีการรวมกลุ่มและปฏิสังสรรค์กันอย่างเห็นๆเด่นมากกว่า

ในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำในชุมชนคาโตะ โดยการใช้วิธีการทางสังคมมิติ (*sociometric choices*) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ทางสังคมและการเลือกกลุ่ม

* เกณฑ์การจัดระดับของชนชั้นนำระดับสูง-ต่ำ ฎุบทที่ 4

บุคคลในการร่วมตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชน โดยให้บุคคลที่เป็นชนชั้นนำเลือกผู้ที่มาทำงานด้วยกัน โดยตั้งคำถามว่า

"ในฐานะที่ท่านได้รับการระบุเป็นชนชั้นนำของหมู่บ้านคนหนึ่ง ท่านมีความสัมพันธ์กับชนชั้นนำคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านของท่านอย่างไร และถ้าท่านในฐานะที่ท่านเป็นชนชั้นนำของชุมชนในการจัดทำโครงการ (เช่น โครงการ กสช. โครงการพัฒนาหมู่บ้าน) ในหมู่บ้าน ซึ่งต้องอาศัยการตัดสินใจและการช่วยเหลือ หรือการผลักดันให้โครงการดังกล่าวสำเร็จได้จากกลุ่มบุคคลดังกล่าว ท่านคิดว่าจะเลือกบุคคลใดมาทำงานกับท่านในโครงการดังกล่าวนี้ มาประมาณ 5 ท่าน โดยไม่ต้องคำนึงว่า บุคคลดังกล่าวจะเป็นใคร มีความสนิทสนมกับท่านหรือไม่ และจะได้รับเลือกจากประชาชนทั่วไปหรือไม่ และกรุณาระบุลำดับความสำคัญของแต่ละท่านจาก 1-5 ตามตารางที่กำหนดให้"

ผลจากการตั้งคำถามแบบสอบถามสัมภาษณ์ชนชั้นนำในการเลือกบุคคลรวมงานหรือร่วมการตัดสินใจ ช่วยเหลือในกิจกรรมของชุมชน ปรากฏว่า บุคคลที่ได้รับเลือกและมีคะแนนของการเลือกเป็นผู้ร่วมงาน ร่วมตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ของกิจกรรมในชุมชนมากที่สุดคือ มาลาณี สาแม กำนัน (คะแนนการระบุ = 67) นายชาเขนต กาศเร โตะอิหม่าม (คะแนนการระบุ = 35) นายมะยูโซ๊ะ คือเร ผู้ช่วยกำนันฝ่ายปกครอง (คะแนนการระบุ = 23) นายมามะ คาราแม ผู้ช่วยกำนันฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน (คะแนนการระบุ = 21) นายสาและ มามะ โตะกอเต็บ (คะแนนการระบุ = 20) นายเซ็ง मामู สารวัตรกำนัน (คะแนนการระบุ = 15) นายยูโซ๊ะ ชื่อแต สารวัตรกำนัน (คะแนนการระบุ = 8) นายเซ็ง ดามิ สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยกำนันฝ่ายปกครอง (คะแนนการระบุ = 11) นายเจโซ๊ะ มะแซ นายยูโซ๊ะ สาเตะ นายมามะ ลาเตะ นายมะเอ เจะซู ได้รับการระบุจากชนชั้นนำเล็กน้อย ส่วน นายสาเตะ คือเร นายมามะ ชื่อแต และนายอับดุลเลาะห์ วาเฮง เป็นชนชั้นนำที่ไม่ได้รับเลือกโดยชนชั้นนำด้วยกันเอง (ดูตารางที่ 2)

ผลจากการระบุดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า กลุ่มชนชั้นนำระดับสูงเป็นกลุ่มคนที่ชนชั้นนำเลือกเป็นผู้ร่วมงาน ร่วมตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชนในระดับที่สูง โดยเฉพาะบุคคลที่ดำรงตำแหน่งที่สำคัญของชุมชน เช่น นายลาณี สาแม กำนัน และนายชาเขนต กาศเร โตะอิหม่าม เป็นบุคคลที่กลุ่มชนชั้นนำเลือกเป็นผู้ตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชนสูงสุด ส่วนชนชั้นนำระดับต่ำนั้นได้

รับเลือกในระดับของคะแนนที่ใกล้เคียงกัน และผลของการระบุชนชั้นนำดังกล่าวพบข้อสังเกตที่ว่า ชนชั้นนำที่ได้รับการระบุโดยชนชั้นนำด้วยกันนั้นจะเป็นกลุ่มของกำนันลาหยี สาเม เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ฝ่ายศาสนาซึ่งบางคนไม่ได้รับการระบุโดยชนชั้นนำเลย คงมีแต่โต๊ะอิหม่ามและโต๊ะกอเต็บ เท่านั้นที่เป็นบุคคลที่ได้รับการเลือกเข้าร่วมกิจกรรมโดยชนชั้นนำ

เมื่อสัมภาษณ์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำแต่ละคนที่มีต่อกัน โดยการแบ่งระดับของความสัมพันธ์ออกเป็น 5 ระดับ กล่าวคือ 1) สนิทสนมคุ้นเคยกันดี 2) รู้จักดี 3) รู้จักบ้างเล็กน้อย 4) เคยได้ยินชื่อ และ 5) ไม่รู้จักกันเลย เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ทางสังคม และวัดระดับของการคบค้าสมาคมต่อกัน (*acquaintanceships*) ปรากฏว่า ในการระบุชนชั้นนำและระดับของความสัมพันธ์ของชนชั้นนำของชุมชนคาโต๊ะทั้งหมดจะระบุว่า "มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันดี" ก็มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในชุมชน จากการได้ร่วมใช้ชีวิตในชุมชนช่วงระยะเวลาหนึ่ง ได้สังเกตเพื่อให้เหตุผลดังนี้เพราะว่า

ประการแรก ชุมชนคาโต๊ะ เป็นชุมชนประมงขนาดเล็ก มีการตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว ทำให้ประชาชนต้องไปมาหาสู่ มีการพบปะพูดคุยกันตลอดเวลา สัมพันธภาพทางสังคมจึงมีโครงข่ายโยงใยกันทั่วถึงทุกคน

ประการที่สอง ลักษณะของการประกอบอาชีพประมงขนาดเล็กทำให้ประชาชนในชุมชนต้องพึ่งพากันอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการพึ่งพาทางด้านการช่วยแรงงานในการประกอบอาชีพ เช่น การช่วยเหลือนำเรือขึ้นฝั่ง การช่วยกันซ่อมแซมเรือ ซ่อมแซมเครื่องมือจับปลา เป็นต้น

ประการที่สาม ลักษณะของการประกอบศาสนกิจในชีวิตประจำวันตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม กำหนดให้มุสลิมต้องละหมาดวันละ 5 ครั้ง และการละหมาดในวันศุกร์ ที่กำหนดให้มุสลิมต้องละหมาดรวมกันที่มีสัจยะประจำท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ การปฏิบัติตามศาสนกิจดังกล่าว จึงทำให้ความสัมพันธ์สนมคุ้นเคยเกิดขึ้น

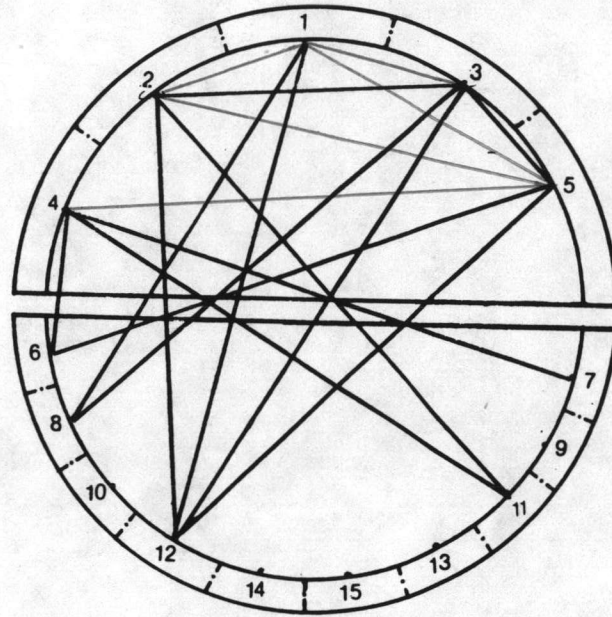
ประการที่สี่ กลุ่มชนชั้นนำของชุมชนไม่ว่าจะเป็นชนชั้นนำทางฝ่ายปกครอง และฝ่ายศาสนาในปัจจุบันต้องรวมแรง ร่วมใจ กันทำกิจกรรมของชุมชน กิจกรรมของชุมชนจึงจะบรรลุเป้าหมายได้

จากสภาพพื้นฐานทางสังคมดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ประชาชนของชุมชนคาโตะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะกลุ่มของชนชั้นนำที่มีความสัมพันธ์กันมากกว่าประชาชนทั่วไป

จากการศึกษาโดยการใช้วิธีการสังคมมิติ (*sociometric choices*) สามารถแสดงภาพสังคมมิติ (*sociogram*) แสดงเส้นความสัมพันธ์ของการเลือกชนชั้นนำที่ร่วมทำกิจกรรมในชุมชนของชนชั้นนำระดับสูง และชนชั้นนำระดับต่ำได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1

ลักษณะความสัมพันธ์ในกลุ่มชนชั้นนำระดับสูงในชุมชนคาโตะ
แสดงโดยการใช้การสังคมนิติ (sociometric)

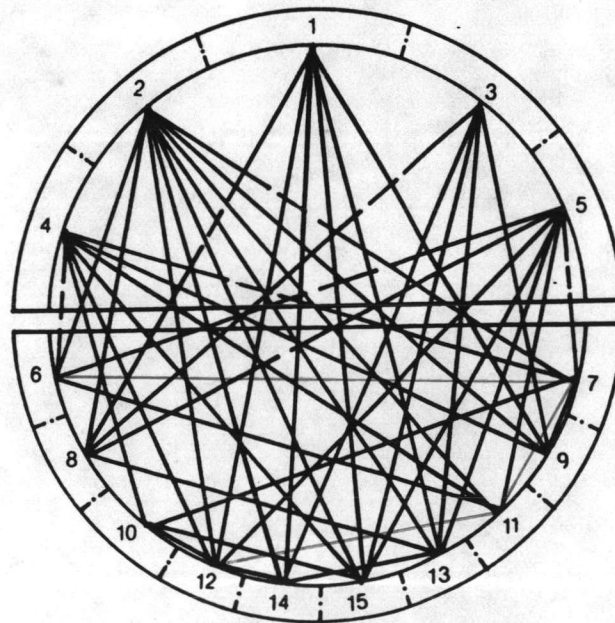

ชนชั้นนำระดับสูง

ชนชั้นนำระดับต่ำ

แผนภาพที่ 2

ลักษณะความสัมพันธ์ในกลุ่มชนชั้นนำระดับต่ำในชุมชนคาโตะ
แสดงโดยการใช้การสังคมนิติ (sociometric)

ชนชั้นนำระดับสูง

ชนชั้นนำระดับต่ำ

- สัมพันธ์แบบโต้ตอบ
- สัมพันธ์แบบทางเดียว

หมายเลข แทนตัวชนชั้นนำตามลำดับที่การระบุโดยประชาชน

จากแผนภาพที่ 1 ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ทางสังคมของชนชั้นนำระดับสูงในชุมชนคาโตะ ที่แสดงโดยวิธีการสังคมมิติ (sociometric) แสดงว่า เส้นสายของความสัมพันธ์ของจุดต่าง ๆ (ชนชั้นนำ) มีโครงข่ายของความสัมพันธ์ทางสังคมกันอย่างใกล้ชิด และมีการเลือกกลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมในการทำงานหรือกิจกรรมของชุมชนที่มีลักษณะเกาะกลุ่มกันในหมูชนชั้นนำระดับสูงด้วยกัน (สังเกตจากเส้นโยงระหว่างจุดต่าง ๆ) แม้จะเลือกชนชั้นนำในต่างระดับบ้างก็เป็นการเลือกบุคคลที่ทำงานร่วมกัน อาทิ นายลายี สาแม นายยูโซะ คือระ จะเลือกเอานายเซ็ง มามู เป็นผู้ร่วมงาน ในขณะที่ นายฮาเซนต์ กาเคร์ และนายสาละ มะมะ ซึ่งเป็นชนชั้นนำฝ่ายศาสนารับเลือกนายเจโซะ มะแซ ซึ่งเป็นกรรมการมัสยิด และเป็นชนชั้นนำต่างระดับเป็นผู้ร่วมงานในการประกอบกิจกรรมร่วมกัน และจากการโยงเส้นสัมพันธ์ทางสังคมดังกล่าว ความสัมพันธ์ของชนชั้นนำระดับสูงจะมีความสัมพันธ์แบบโต้ตอบซึ่งกันและกันทุกคน ซึ่งมีลักษณะของความสัมพันธ์ทางสังคมจึงเป็นแบบลูกโซ่ อาทิ นายลายี สาแม มีการระบุความสัมพันธ์แบบโต้ตอบกับนายมามะ คาราแม นายฮาเซนต์ กาเคร์ นายยูโซะ คือระ และนายมามะ คาราแม มีการระบุโต้ตอบกับนายยูโซะ คือระ นายฮาเซนต์ กาเคร์ มีความสัมพันธ์แบบโต้ตอบกับนายสาละ มะมะ เป็นต้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในกลุ่มของชนชั้นนำระดับสูงของชุมชนคาโตะ มีความสัมพันธ์ทางสังคมกันอย่างใกล้ชิด และยังมีความสัมพันธ์แบบโต้ตอบซึ่งกันและกันด้วย

ในขณะเดียวกัน แผนภาพที่ 2 แสดงลักษณะความสัมพันธ์ในกลุ่มชนชั้นนำระดับต่ำในชุมชนคาโตะ โดยวิธีการสังคมมิติ (sociometric) พบว่า ชนชั้นนำระดับต่ำส่วนมากเลือกบุคคลจากชนชั้นนำระดับสูง เป็นผู้ร่วมงานในการตัดสินใจหรือทำกิจกรรมที่สำคัญของชุมชน ดังจะเห็นจากสังคมมิติ (sociogram) ที่แสดงเส้นโยงความสัมพันธ์จากการระบุในความสัมพันธ์ จะเลือกบุคคลชนชั้นนำในระดับเดียวกันบ้างเพียงบางส่วนเท่านั้น และเป็นที่สังเกตพบว่า เส้นโยงของความสัมพันธ์ของชนชั้นนำในระดับต่ำจะระบุชนชั้นนำระดับสูงที่เป็นผู้นำทางการคือ นายลายี สาแม กำนัน นายมามะ คาราแม นายยูโซะ คือระ มากกว่าการเลือกระบุ นายฮาเซนต์ กาเคร์ โตะอิหม่าม และนายสาละ มะมะ โตะกอเต็บ

อย่างไรก็ตาม ชนชั้นนำก็มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ถึงแม้เส้นโยงความสัมพันธ์มีความสัมพันธ์แบบโต้ตอบต่อกันเพียงเล็กน้อยก็ตาม อาทิ นายเซ็ง คามิ ที่มีความสัมพันธ์แบบโต้ตอบกับนายยูโซะ ซือเต และนายเซ็ง มามู ซึ่งจากการสังเกตพบว่า ทั้งสามคนมีการพบปะพูดคุย

กันทุกวัน และมักจะมีการพึ่งพากันอยู่เสมอ

กล่าวโดยสรุป ชนชั้นนำในระดับต่ำมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และพบว่าชนชั้นนำระดับต่ำจะมีความสัมพันธ์กับชนชั้นนำระดับสูงมากกว่ามีความสัมพันธ์กับชนชั้นนำในระดับต่ำด้วยกันเอง

จากการระบุความสัมพันธ์ทางสังคมโดยวิธีการสังคมมิติ โดยการระบุเลือกบุคคลผู้ร่วมงานในกิจกรรมของชุมชน ปรากฏว่า ชนชั้นนำระดับสูงเป็นบุคคลที่ได้รับการระบุมากที่สุด และชนชั้นนำที่มีอิทธิพลในกิจกรรมของชุมชนจะเป็นชนชั้นนำระดับสูง และชนชั้นนำระดับสูงนี้จะมีทีมที่ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งทีมทำงานของชนชั้นนำระดับสูงดังกล่าวจะได้รับการระบุเป็นชนชั้นนำในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนชั้นนำด้วยกันแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำระดับสูงที่มีต่อกัน จะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดมากกว่าชนชั้นนำในกลุ่มชนชั้นนำระดับต่ำ และขณะเดียวกันในความสัมพันธ์ในกลุ่มชนชั้นนำระดับต่ำจะให้ความสำคัญแก่ชนชั้นนำระดับสูงมากกว่าให้ความสำคัญแก่ชนชั้นนำในระดับชั้นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ทางโครงข่ายทางสังคมของชนชั้นนำที่มีต่อกันนั้นก็มี ความสัมพันธ์ต่อกันอย่างใกล้ชิด และมีการแลกเปลี่ยน พึ่งพาทอกันอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในกลุ่มของชนชั้นนำนั้นในระดับชุมชนยังมีการประสานผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยนระหว่างตำแหน่งต่าง ๆ ที่แต่ละบุคคลดำรงอยู่เสมอ การแลกเปลี่ยนระหว่างตำแหน่งดังกล่าว ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ดำรงตำแหน่ง เพราะอำนาจคือ หน้าที่ของตำแหน่งในชุมชน

จากการวิเคราะห์โครงข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม โดยวิธีการสังคมมิติ (socio metric) ดังกล่าว ทำให้การศึกษาได้เห็นภาพของโครงสร้างของชนชั้นนำที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชนได้ในระดับหนึ่ง กล่าวคือ ขณะนี้สามารถกล่าวได้ว่า ชนชั้นนำที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจของชุมชนดาโต๊ะคือ ชนชั้นนำระดับสูงของชุมชน ซึ่งมี นายฮาเซนต์ กาดเร่ โต๊ะอิหม่าม นายลาอีย ลาแม กำนัน นายสาและ มามะ โต๊ะกอเต็บ นายมามะ คาราแม ผู้ช่วยกำนันฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน และ

นายยูโซะ คือ เระ ผู้ช่วยกำนันฝ่ายปกครอง และชนชั้นนำระดับต่ำ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งเกี่ยวกับการปกครองในระดับชุมชน อาทิ สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยกำนัน แพทย์ประจำตำบล และคณะกรรมการมัสยิด จึงอาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างอำนาจในการตัดสินใจของชุมชนอยู่ภายใต้การตัดสินใจของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทั้งตำแหน่งทางการ และตำแหน่งทางผู้นำศาสนาแทบทั้งสิ้น

เมื่อผู้ศึกษาเข้าศึกษาภาคสนาม สังเกตพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมของชนชั้นนำในกิจกรรมของชุมชนและสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน ตลอดจนสังเกตการณ์เหตุการณ์ของชุมชนคาโตะ ปรากฏว่า นอกจากชนชั้นนำจะมีความสัมพันธ์ทางสังคมแล้ว ยังมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างตำแหน่งของชนชั้นนำในการตัดสินใจกิจกรรมของชุมชนด้วย บุคคลที่มีความสำคัญในการเป็นเกณฑ์ของชนชั้นนำมี นายลายี สาแม นายฮาเซนต์ กาคร์ และกลุ่มทีมงาน ซึ่งสามารถวิเคราะห์เชิงอำนาจได้ดังนี้

นายลายี สาแม กำนันตำบลเตลมโพธิ์ ดำรงตำแหน่งกำนันมาเป็นเวลา 12 ปี (2517) ก่อนนั้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนคาโตะมาก่อน (ตั้งแต่ พ.ศ.2506) เป็นลูกชายอดีตโตะอิหม่ามของชุมชน แหล่งอำนาจสำคัญของกำนันลายี สาแม คือ การดำรงตำแหน่งสูงสุดของชุมชน รวมทั้งอำนาจและบารมีเก่าของบิดาที่เป็นโตะอิหม่าม ทำให้กำนันลายี สาแม เป็นที่ยอมรับของประชาชนในชุมชน ประกอบกับบุคลิกส่วนตัวของกำนันเองที่เอาใจใส่ในกิจกรรมของชุมชน และทำหน้าที่กำนันที่ช่วยแก้ปัญหาของลูกบ้านอยู่เสมอ ทำให้กำนันเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในกิจกรรมของชุมชน เป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือและเกรงใจ จากการที่กำนันลายี สาแม ดำรงตำแหน่งกำนันนี้เอง ทำให้ตัวกำนันต้องมีบทบาทและหน้าที่ทางสังคมอื่นๆ อีกมาก เช่น ดำรงตำแหน่งผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน อาทิ ประธานกลุ่มร้านค้าสหกรณ์ชุมชนคาโตะ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ประธานกลุ่มเลี้ยงปลาตุ๊ก ประธานสภาตำบล (โดยตำแหน่ง) และประธานหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ชุมชนคาโตะ จากการดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ดังกล่าวจึงเป็นศูนย์รวมแห่งอำนาจของชุมชนคาโตะอย่างแท้จริง ดังนั้นในกระบวนการตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชน กำนันลายี สาแม จึงเป็นบุคคลที่มีอำนาจและมีบทบาทสูงสุดอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางการพัฒนาชุมชน กิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ หรือแม้แต่กิจกรรมทางศาสนากำนันก็ยังเป็นผู้มีอิทธิพลอยู่เป็นอย่างมากเช่นกัน

ในการปฏิบัติงานตามตำแหน่งและหน้าที่ของกำนัน กำนันล่ายี สาแม ทำงานเป็น "ทีม" ทีมงานของกำนันคือ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งสารวัตรกำนันและผู้ช่วยกำนันฝ่ายต่าง ๆ ในจำนวนทีมงานบริหารชุมชนนี้มีบุคคลที่มีความสำคัญในการปฏิบัติงานของกำนันล่ายี สาแม คือ นายมามะ คาราแม ผู้ช่วยกำนันฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน นายมะยูโซะ คือ ระ ผู้ช่วยกำนันฝ่ายปกครอง นายเซ็ง มามู สารวัตรกำนันและเป็นลูกบุญธรรมของกำนัน นายมะยูโซะ สาเฮาะ แพทย์ประจำตำบล และนายเซ็ง คามิ ผู้ช่วยกำนันฝ่ายปกครอง กลุ่มดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น มีการพบปะพูดคุยกันทุกวัน ศูนย์กลางของการพบปะกันของกลุ่มคือ บ้านกำนัน ซึ่งเป็นร้านค้า โดยชนชั้นนำจะมาดื่มกาแฟ น้ำชา และดูโทรทัศน์ ด้วยกันทุกวัน หลังอาหารเย็น จากความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นความสัมพันธ์ขั้นต้นของความสัมพันธ์ทางสังคม ถ้ามองถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วเป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ต่อกัน ด้วยเหตุที่ว่า สถานภาพของชนชั้นนำในชุมชนดาโต๊ะสวมากมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เป็นส่วนมาก ชนชั้นนำมีฐานะอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำเพียงคนเดียวคือ กำนัน ที่มีร้านน้ำชาและมีโทรทัศน์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมกลุ่มของชนชั้นนำ ดังนั้นในแง่ของความสัมพันธ์ทางสังคมเบื้องต้น กำนันล่ายี สาแม เป็นผู้อุปถัมภ์ และผู้ร่วมงานเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ ทั้งสองฝ่ายจึงต้องพึ่งพากันในระบบของความสัมพันธ์ทางสังคม

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง นายล่ายี สาแม กับชนชั้นนำคนอื่น ๆ พบว่า การที่นายล่ายี สาแม ดำรงตำแหน่งกำนัน ซึ่งเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจจากระบบราชการของชุมชน และการที่กำนันสามารถแต่งตั้งบุคคลอื่น ๆ ขึ้นเป็นผู้ช่วยตนเองได้ การมอบหมายหรือแต่งตั้งตำแหน่งให้บุคคลต่าง ๆ จึงเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่อกัน อย่างนายมามะ คาราแม นายยูโซะ คือ ระ เป็นบุคคลที่ถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยกำนัน ซึ่งนับเป็นเกียรติและความภูมิใจของผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง ในขณะที่กำนันได้รับประโยชน์ในการที่มีผู้ร่วมปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ จากตำแหน่งที่แต่ละคนดำรงอยู่ ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น มีการพบปะกันตามอำนาจหน้าที่ที่แต่ละคนดำรงอยู่ ในกระบวนการการตัดสินใจของชุมชน กำนันล่ายี สาแม ก็ได้พึ่งพาและได้รับความสนับสนุนทางความคิดและการสนับสนุนจาก นายมามะ คาราแม นายยูโซะ คือ ระ และบุคคลอื่น ๆ อยู่เสมอ ซึ่งการตอบแทนซึ่งกันและกันดังกล่าว ต่างก็ใช้ตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่เป็นเครื่องต่อรองในระบบของความสัมพันธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างกำนันกับนายซาเซนต์ กาเดร์ และนายสาและ มามะ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาที่สำคัญของชุมชน ทั้งสองฝ่ายต่างก็ต้องพึ่งพาและได้ผลประโยชน์จากบุคคลที่ดำรงตำแหน่งของอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายกำนันลายี สาแม ก็จำเป็นต้องใช้อำนาจของโต๊ะอิหม่ามในการจัดระเบียบ อบรม สั่งสอน หลักศาสนาและเป็นผู้ดำเนินการประกอบศาสนพิธีของศาสนาของประชาชนในชุมชน ขณะเดียวกันนายซาเซนต์ กาเดร์ ก็ต้องพึ่งพาท่าน้ำที่ของกำนันลายี สาแม ในการติดต่อกับระบบราชการ หรือการพึ่งพาการจัดกิจกรรมการพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชน ดังที่กำนันลายี สาแม ให้สัมภาษณ์ว่า "การทำงานในชุมชนก็ต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย โดยเฉพาะทางฝ่ายศาสนา จะต้องร่วมมือประสานงานกันอยู่เสมอ ในการประชุมแต่ละครั้ง กำนันก็ต้องประชุมในมัสยิด ประชาชนจึงจะใคร่รับรู้กันทั่วโดยเฉพาะในวันศุกร์ที่ประชาชนมาประชุมพร้อมกันหมด ส่วนทางศาสนามีปัญหาอะไรทางผมก็คอยช่วยเหลือ เช่น การจะจัดตั้งโรงเรียนสอนศาสนาเด็ก เล็กตอนกลางคืน ผมก็พยายามหาวิธีการอยู่ ซึ่งผมก็กำลังปรึกษากับคณะกรรมการหมู่บ้าน อพป. อยู่"

นายซาเซนต์ กาเดร์ โต๊ะอิหม่าม และนายสาและ มามะ โต๊ะกอเต็บ ทั้งสองคนดำรงตำแหน่งมาแล้ว 4 ปี นายซาเซนต์ กาเดร์ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดทางศาสนาในฐานะเป็นผู้นำของมุสลิมในชุมชน และมีนายสาและ มามะ ดำรงตำแหน่งสำคัญในระดับรองจากนายซาเซนต์ กาเดร์ ในฐานะเป็นผู้ช่วยตามสถานภาพทางสังคม ทั้งสองคนเป็นศูนย์รวมของอำนาจของชุมชนอีกศูนย์หนึ่ง ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของประชาชน ด้วยเหตุที่ว่าศาสนาอิสลามมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน จากคานินิยมนี้เองประชาชนจึงถือว่าผู้นำศาสนาเป็นบุคคลที่ประชาชนควรเคารพ นับถือ

สำหรับความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้นำศาสนาทั้งสองคน จากการดำรงตำแหน่งที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันอยู่ทุกวัน ทำให้นายซาเซนต์ กาเดร์ มีความสนิทสนมกับนายสาและ มามะ อย่างใกล้ชิด จากการสังเกตพบว่า ทั้งสองคนมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในการดำเนินชีวิตประจำวัน คือ มีการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างสันติ สนใจในการประกอบอาชีพประมง หลังจากนั้นก็จะปฏิบัติศาสนกิจ และکنคว่าในหลักศาสนาเพื่อสั่งสอนประชาชน ส่วนทางด้านกิจกรรมทางด้านการบริหารชุมชน โต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ ก็ให้การสนับสนุนทางด้านกำลังและการรวมพลังมวลชนสนับสนุน

ชนชั้นนำในกลุ่มของนายฮาเซนต์ กาเคร์ และนายสาและ มามะ นี้มีผู้ร่วมกลุ่มที่ได้
รับการระบุเป็นชนชั้นนำของชุมชนด้วย และเป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการมัสยิด ซึ่งมี
นายสาและ คือระ นายมามะ ลาเตะ นายอับดุลเลาะห์ วาเฮง บุคคลทั้งสามเป็นชนชั้นนำ
ระดับต่ำ จากการสังเกตและสังเกตพบว่า กลุ่มชนชั้นนำฝ่ายศาสนา การรวมตัวของกลุ่มยังไม่มี
เอกภาพ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มของก้านัลลาฮี สาแม ซึ่งมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น และ
มีเอกภาพในการรวมกลุ่มสูง

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่มีอำนาจจากระบบราชการ และกลุ่มที่แหล่ง
อำนาจมาจากระบบความเชื่อของศาสนา ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนายลาฮี สาแม ซึ่งเป็น
แกนนำของกลุ่มที่มีอำนาจจากระบบราชการกับกลุ่มตัวแทนของศาสนา ทั้งสองกลุ่มมีความสัมพันธ์
ระหว่างตำแหน่งต่อกัน ที่ต่างก็ต้องมีการพึ่งพำนาจหน้าที่จากตำแหน่งที่แต่ละคนดำรงอยู่
อย่างไรก็ตาม นายฮาเซนต์ กาเคร์ และนายสาและ มามะ ก็มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของ
ก้านัลลาฮี สาแม อย่างมากเช่นกัน เช่น ทางฝ่ายศาสนามีความต้องการที่จะสร้างโรงเรียนสอน
ศาสนาอิสลามให้เด็กในชุมชน ทางคณะกรรมการหมู่บ้านโดยการนำของ ก้านัลลาฮี สาแม ก็ให้
การสนับสนุน จะจัดการให้โดยการขอความช่วยเหลือจากทางราชการและแรงงานจากประชาชน
สร้างสถานที่บริเวณมัสยิดให้เป็นห้องเรียนได้ และบังคับพ่อแม่เด็กให้ส่งเด็กเข้าเรียนตามคำ
ขอร้องของฝ่ายศาสนาด้วยดี

กลุ่มนายมามะ คาราแม นายยูโซะ คือระ นายยูโซะ ซือเต นายเซ็ง คามิ
นายเซ็ง มามู นายมามะ ซือเต และนายมะแอ เจะซู่ ทั้งกลุ่มเป็นผู้ร่วมงานของก้านัลลาฮี
สาแม เมื่อก้านัลลาฮี สาแม ได้รับตำแหน่งเป็นก้านัลแล้ว ก็ได้แต่งตั้งบุคคลดังกล่าวดำรง
ตำแหน่งตามความเหมาะสม อย่างนายมามะ คาราแม นี้เป็นบุคคลที่มีความคล่องตัวสูง มีมนุษย์
สัมพันธ์ดี ดังนั้น นายมามะ คาราแม จึงเปรียบเสมือนกลไกสำคัญในการบริหารกิจกรรมของ
ชุมชน ไม่ว่าจะก้านัลลาฮี สาแม จะออกติดต่อทางราชการหรือฐานะนอกชุมชน ก้านัลมักจะนำ
นายมามะ คาราแม ไปด้วยเสมอ นายมามะ คาราแม จึงสนิทสนมคุ้นเคยกับก้านัลเป็นพิเศษ
เมื่อเทียบกับชนชั้นนำคนอื่น ๆ และนายมามะ คาราแม ก็มาดูแลโทรที่ศับานก้านัลร่วมกับชนชั้นนำ
คนอื่น ๆ อยู่เป็นประจำทุกวัน ด้วยความสนิทสนมคุ้นเคยกับก้านัลและไปราชการกับก้านัลบ่อย

บางครั้งขอราชการในหน้าที่กำนันของประชาชน กำนันจึงมักจะมอบหมายให้นายمامะ คาราแม เป็นผู้ปฏิบัติงานแทนอยู่เป็นประจำ

นอกจากนายمامะ คาราแม แล้ว นายเซ็ง มามู เป็นชนชั้นนำอีกคนหนึ่งที่กำลังไว้วางใจมากในการทำงาน นายเซ็ง มามู มีฐานะเป็นบุตรบุญธรรมของกำนัน และการทำงาน นายเซ็ง มามู มีการศึกษาคึกว่าคนอื่น ๆ และมีความตั้งใจจริงในการทำงาน ชยันทำงาน กำนันจึงมอบหมายให้เป็นสารวัตรกำนัน และเป็นผู้จัดการสหกรณ์ร้านค้าชุมชนคาโตะ ซึ่งตำแหน่งนี้ นายเซ็ง มามู สามารถสร้างความเชื่อถือจากประชาชนเป็นอย่างมาก เมื่อสามารถบริหารร้านสหกรณ์ให้มียอดกำไรถึงปีละ 2 แสนกว่าบาท จนเป็นร้านสหกรณ์ที่มีความเชื่อถือของผู้ถือหุ้นทุกคน ซึ่งนับได้ว่าผลงานของนายเซ็ง ดังกล่าวทำให้ความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อกลุ่มของกำนันเพิ่มขึ้น แม้แต่ทางราชการเองก็ยอมรับในความสามารถในการบริหารงานและพลังของกลุ่มผู้ร่วมงานของกำนันลายี สาแม ส่วนชนชั้นนำคนอื่น ๆ ก็มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจตามตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่เช่นเดียวกัน

จากการสังเกต พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนชั้นนำในทีมผู้ร่วมงานของกำนันลายี สาแม จะมีการพลิกกำลังและมีเอกภาพในการตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชนสูงมาก ทั้งความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานทางสังคมและความสัมพันธ์ตามบทบาทหน้าที่ของตำแหน่งที่แต่ละคนดำรงอยู่

เมื่อมองถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนชั้นนำกลุ่มนี้กับกำนันแล้ว สามารถวิเคราะห์ตามแนวความคิดโครงข่ายทางสังคมได้ว่า ทั้งกำนันและกลุ่มของนายمامะ คาราแม นี้มีความสัมพันธ์เชิงบทบาทต่อกัน ทั้งเป็นแบบเชิงเดียวและเชิงซ้อนตามตำแหน่งของแต่ละบุคคลภายในระบบของความสัมพันธ์นั้นตัวกำนันจะเป็นผู้ให้ในฐานะที่เป็นผู้มีความพร้อมทางด้านทรัพยากรสิน อำนาจตำแหน่ง ที่กำนันได้รับจากการดำรงตำแหน่งทางการที่เหนือกว่า และการอยู่ในศูนย์กลางของอำนาจมานานกว่า ในขณะที่กลุ่มของนายمامะ คาราแม เป็นผู้รับ ที่ต้องให้การเคารพกราบไต่ที่ยังหวังผลประโยชน์จากตำแหน่งกำนันอยู่ สิ่งที่กำนันได้นำมาแลกเปลี่ยนในระบบความสัมพันธ์นั้นไม่ว่าจะเป็นการให้อุปถัมภ์ การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในชุมชน การให้มาคูโทรทัศน์ที่บ้าน การให้ใช้สถานที่บ้านเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ สิ่งที่ว่ากำนันลายี สาแม ให้แก่กลุ่มนายمامะ คาราแม ดังกล่าวทำให้ระบบของความสัมพันธ์ยังคงมีอยู่สืบไปตราบไต่ที่กลุ่มนายمامะ คาราแม พอใจและสมัครใจที่รับผลประโยชน์ที่ได้รับจากกำนันอยู่ ความสัมพันธ์ทางโครงข่ายนี้จึง

คงอยู่ได้ตั้งแต่นั้นได้รับตำแหน่งและได้แต่งตั้งกลุ่มนายมามะ คาราแม ดำรงตำแหน่ง (12 ปี) และคาดว่าคงมีอยู่ต่อไปตราบโคที่ทั้ง 2 กลุ่มยังมีผลประโยชน์ร่วมกันอยู่

จากการศึกษาโดยการนำกรอบแนวความคิด โครงข่ายทางสังคมและการแลกเปลี่ยน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำในชุมชนคาโตะ ปรากฏว่า ชนชั้นนำของชุมชนคาโตะ เป็นชนชั้นนำที่เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลามในระดับชุมชน โดยที่ชนชั้นนำที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นแหล่งอำนาจมาจากกระบวนราชการ ที่จัดเจ้าหน้าที่ปกครองระดับท้องถิ่น ซึ่งมีตำแหน่งกำนัน (นายลายี สาแม) และตำแหน่งที่สำคัญในระดับรองลงมาคือ ตำแหน่งสารวัตรกำนัน ผู้ช่วยกำนันฝ่ายต่าง ๆ (ปกครอง, ป้องกัน และรักษาความสงบเรียบร้อย) แพทย์ประจำตำบล ซึ่งบุคคลที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นตัวแทนของทางราชการในการใช้อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ ส่วนชนชั้นนำที่เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลาม แหล่งอำนาจมาจากระบบความเชื่อในหลักศาสนา และค่านิยมของสังคมชาวไทยมุสลิม ซึ่งมีตำแหน่งที่สำคัญคือ ตำแหน่งโต๊ะอิหม่าม (นายฮาเซนต์ กาเคร์) โต๊ะกอเต็บ (นายสาและ มามะ) และตำแหน่งที่มีความสำคัญในระดับรองคือ ตำแหน่งคณะกรรมการมัสยิดบางคน ซึ่งบุคคลที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นตัวแทนของฝ่ายศาสนาที่เข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชน

ถึงแม้ว่าชนชั้นนำของชุมชนคาโตะจะแบ่งออกเป็นสองกลุ่มตามลักษณะของแหล่งที่มาของอำนาจก็ตาม แต่ความสัมพันธ์ของชนชั้นนำทั้งหมดของชุมชนคาโตะจะมีความสัมพันธ์ทางสังคมกันอย่างใกล้ชิด แนบแน่น มีการไปมาหาสู่ พบปะสังสรรค์กันเป็นประจำทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ตามบทบาทหน้าที่ของตำแหน่งที่ชนชั้นนำดำรงอยู่ หรือความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนของตำแหน่งต่าง ๆ ที่ปะทะสังสรรค์ต่อกัน

จากกลุ่มของชนชั้นนำของชุมชนคาโตะ เมื่อถามถึงการให้เลือกบุคคลที่นำมาาร่วมกันตัดสินใจ หรือร่วมทำกิจกรรมของชนชั้นนำ และวัตรระดับของความสนิทสนมคุ้นเคย ซึ่งแบ่งชนชั้นนำออกเป็นสองระดับคือ ชนชั้นนำระดับสูง และชนชั้นนำระดับต่ำ ปรากฏว่า ชนชั้นนำระดับสูงมี 5 คน คือ นายฮาเซนต์ กาเคร์ (โต๊ะอิหม่าม) นายลายี สาแม (กำนัน) นายสาและ มามะ (โต๊ะกอเต็บ) นายมามะ คาราแม (ผู้ช่วยกำนันฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย)

และนายมะยูโซะ คือ เระ (ผู้ช่วยกำนันฝ่ายปกครอง) ส่วนชนชั้นนำระดับต่ำคือ ชนชั้นนำที่เหลือทั้งหมด จากการระบุระดับของความสัมพันธ์โดยใช้วิธีการสังคมมิติ พบว่า เส้นโยงความสัมพันธ์ในการเลือกบุคคลชนชั้นนำเป็นผู้ร่วมงาน ตัดสินใจของชนชั้นนำระดับสูงนั้น มีความสัมพันธ์เกาะกลุ่มกันมาก ในบางครั้งมีความสัมพันธ์ในการระบุเส้นโยงเป็นการโต้ตอบซึ่งกันและกัน เมื่อเปรียบเทียบถึงการระบุเลือกบุคคลชนชั้นนำของชนชั้นนำระดับต่ำแล้ว ชนชั้นนำมีการเกาะกลุ่มกันน้อย และการระบุบุคคลชนชั้นนำนั้นชนชั้นนำระดับต่ำจะระบุเลือกเอาชนชั้นนำระดับสูงเป็นผู้ร่วมงาน ร่วมการตัดสินใจ นั่นก็แสดงว่า บทบาทของการตัดสินใจในชุมชนจะตกอยู่ในกลุ่มของชนชั้นนำระดับสูงมากกว่าชนชั้นนำระดับต่ำ

จากการแสดงความสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำของชุมชนคาโตะคังกลาว เป็นการยืนยันสมมุติฐานข้อที่ 3 ที่วางไว้ที่ว่า "บุคคลที่เป็นชนชั้นนำของชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด"

ชนชั้นนำและลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำในชุมชนกรือเซะ

ชุมชนกรือเซะเป็นชุมชนที่เก่าแก่ทางประวัติศาสตร์และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน นับแต่เป็นศูนย์กลางทางการเมือง การปกครองของอาณาจักรปัตตานีในอดีต และเป็นจุดเริ่มต้นของการเผยแพร่ของศาสนาอิสลามในอาณาบริเวณแถบนี้ กระทั่งศาสนาอิสลามเจริญรุ่งเรืองอย่างเต็มที่ บริเวณคังกลาวเป็นศูนย์กลางสำคัญของศาสนาอิสลามในอาณาเขตบริเวณใกล้เคียงในอดีต

ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงชุมชนกรือเซะในปัจจุบันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกล่าวถึงอิทธิพลของปัจจัยทางประวัติศาสตร์สองประการที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนกรือเซะในปัจจุบัน กล่าวคือ

ทางด้านประชากรของชุมชน ประชาชนของชุมชนกรือเซะในปัจจุบันเป็นผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษในอาณาจักรปัตตานีดั้งเดิมทั้งสิ้น ประชาชนที่ย้ายมาจากที่อื่นกล่าวได้ว่ามีน้อยมาก โดยสังเกตจากลักษณะทางสังคมของประชาชน จากการที่ผู้ศึกษาได้ใช้ชีวิตร่วมกับประชาชนในชุมชนพบว่า ประชาชนของชุมชนกรือเซะ ส่วนหนึ่งมีบรรพบุรุษที่สืบเชื้อสายคนจีนที่เข้ามาอาศัยและรับราชการในราชสำนักในเมืองปัตตานีในอดีต ดังนั้นมุสลิมของชุมชนกรือเซะจึงมีกลุ่มหนึ่งที่มี

ผิวขาวเหมือนคนจีน ซึ่งประชาชนกลุ่มนี้จะตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณรอบ ๆ มัสยิดประจำหมู่บ้าน และถนนสายภายในชุมชนที่เดินทางสู่มัสยิด ประชาชนกลุ่มนี้จะมีการรวมตัวและมีสัมพันธ์ภาพทางสังคมกันอย่างเหนียวแน่น และเป็นกลุ่มที่มี "อำนาจ" สำคัญกลุ่มหนึ่งของชุมชนหรือเซะ บุคคลสำคัญของกลุ่มนี้คือ นายเวยายอ หะยีหะมะ ดำรงตำแหน่งโต๊ะอิหม่ามปัจจุบัน นายนิมะ นิมูคอ ดำรงตำแหน่งโต๊ะกอเต็บ ประชาชนกลุ่มนี้จะมีบทบาทสำคัญในกิจกรรมทางศาสนา และมีฐานะทางเศรษฐกิจดีเมื่อเทียบกับประชาชนกลุ่มอื่น ๆ

ประชาชนอีกส่วนหนึ่งคือ ประชาชนผู้ที่อาศัยตามแนวของถนนของชุมชน ตลอดถนนบริเวณ บาลาเซาะ* บริเวณดังกล่าวจากการสังเกตภาคสนามจะเป็นชุมชนใหม่ ดังนั้นประชาชนที่อาศัยบริเวณดังกล่าวจึงมีลักษณะผสมผสานทางสายเลือดคือ มีผิวค่อนข้างคล้ำ และมีลักษณะทางสังคมที่แตกต่างจากประชาชนกลุ่มแรก คือมีลักษณะทางชาติพันธุ์ ผิวพรรณ และชีวิตความเป็นอยู่เหมือนกับมุสลิมโดยทั่วไป แต่ประชาชนกลุ่มนี้จะมีจำนวนมากกว่ากลุ่มแรก เมื่อมองถึงภาพรวมของสัมพันธ์ภาพทางสังคมแล้ว จะหละหลวมไม่เหนียวแน่นเหมือนกลุ่มแรก แต่ถาพิจารณาถึงความสัมพันธ์ในกลุ่มของผู้นำในกลุ่มนี้แล้ว จะเห็นว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น กลุ่มบุคคลสำคัญในกลุ่มนี้คือ กลุ่มผู้ใหญ่บ้าน แวะหะมะ เจ๊ะเย็ง ซึ่งเป็นผู้นำที่เป็นทางการ และกลุ่มสองพี่น้อง นายแวซ้อแม, แวะหะมะ เจ๊ะซอ และนายแวลลี หะยีสาเหาะฮ์ ซึ่งเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในกิจกรรมทางการปกครองชุมชน เป็นกลุ่มตัวแทนของทางราชการในปัจจุบัน

ทางด้านศาสนาอิสลาม เมืองปัตตานีหรือที่ตั้งชุมชนกรือเซะปัจจุบัน เป็นศูนย์กลางของศาสนาอิสลามในอดีต ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งในวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมในชุมชนกรือเซะในปัจจุบัน กล่าวคือ ประชาชนของชุมชนกรือเซะได้รับเอาอิทธิพลของศาสนาอิสลามในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของชุมชน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมอิสลามโดยทั่วไป แต่ประชาชนของชุมชนกรือเซะมีคุณลักษณะพิเศษเด่นจากชุมชนมุสลิมโดยทั่วไปในปัจจุบัน คือ ชาวไทยมุสลิมที่ปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด เป็นมุสลิมที่ดี

* เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีศาสนกิจทางศาสนาอิสลามเช่น การละหมาด มีขนาดเล็ก
กวมัสยิด

ด้วยเหตุผลของความสำคัญของศาสนาอิสลามในชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิม เป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกิดขึ้น โดยเฉพาะระหว่างผู้นำศาสนา มีโต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ โต๊ะบิหลัน ซึ่งเป็นผู้รับบทบาทตามศาสนาบัญญัติให้เป็นผู้นำในการประกอบศาสนกิจ กับมุสลิมทั่วไป ลักษณะของความสัมพันธดังกล่าวเช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับ ชาวพุทธศาสนิกชน แต่ความสัมพันธ์ของชาวไทยมุสลิมจะมีลักษณะพิเศษกว่า เพราะผู้นำศาสนา อิสลามจะมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ทางตรงในฐานะสมาชิกของชุมชน เดียวกันที่ไปมาหาสู่กันอยู่ตลอดเวลา และทางอ้อมในฐานะของผู้นำของศาสนาที่ทุกคนต้องเคารพ เชื่อฟัง นับถือ ในสถานะที่เป็นผู้เผยแพร่ศาสนาประจำชุมชน

ด้วยอิทธิพลของศาสนาอิสลาม ศูนย์รวมของความสัมพันธ์ของประชาชนจึงมีความสัมพันธ์ กับผู้นำศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นผู้นำในการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน ตามบทบัญญัติของหลัก ศาสนาอิสลาม

เมื่อมองถึงหน่วยแห่งอำนาจของชุมชนหรือเซะ สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า หน่วยแห่ง อำนาจมี 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ หน่วยอำนาจที่มาจากระบบราชการ และหน่วยอำนาจที่มาจาก ศาสนา หน่วยอำนาจที่มาจากระบบราชการในระดับชุมชนได้แก่ ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายต่าง ๆ แพทย์ประจำตำบล สมาชิกสภาตำบล และคณะกรรมการ หมู่บ้าน ซึ่งตำแหน่งดังกล่าวเป็นตำแหน่งที่สำคัญของชุมชน และเป็นการแสดงถึงสถานภาพทาง สังคมที่สูงกว่าประการหนึ่งด้วย

หน่วยอำนาจที่มาจากความเชื่อ ค่านิยม และบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม แหล่งอำนาจ นี้มาจากการดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลามที่สำคัญของชุมชน ซึ่งมีตำแหน่งโต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ โต๊ะบิหลัน และรวมถึงตำแหน่งคณะกรรมการมัสยิบบางคน บุคคลดังกล่าวเป็นกลุ่มที่มีอำนาจใน ชุมชนอีกกลุ่มหนึ่ง

นอกจากกลุ่มที่สำคัญสองกลุ่มดังกล่าวแล้ว ภายในชุมชนยังมีกลุ่มพลังแฝง เรนอยู่อีก 2-3 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นรูปแบบที่เด่นชัดมากนัก แต่ก็มีอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชนมากพอสมควร และจะแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมรวม-ขัดแย้ง ในบางขณะเวลา ซึ่งจะนำเสนอในความสัมพันธ์เชิงอำนาจในลำดับต่อไป

ผลจากการระบุตัวชนชั้นนำของชุมชนโดยวิธีการพิจารณาจากชื่อเสียง ซึ่งนำมาใช้เป็นวิธีการแรก และวิธีการดังกล่าวสามารถแบ่งชนชั้นนำออกเป็นระดับสูง-ต่ำ การระบุตัวชนชั้นนำโดยพิจารณาจากตำแหน่งสำคัญ และคู่มือที่การตัดสินใจของชุมชน ซึ่งผลของการระบุตัวชนชั้นนำเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งผลจากการระบุตัวชนชั้นนำดังกล่าว สามารถจัดระดับของชนชั้นนำออกเป็นชนชั้นนำระดับสูง-ต่ำ ตามคะแนนการระบุจากประชาชนได้ดังนี้

ชนชั้นนำระดับสูง

1. นายเวฮามะ	เจะเย็ง	ดำรงตำแหน่ง	ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายเวยายอ	หะยีหะมะ	ดำรงตำแหน่ง	โต๊ะอิหม่าม
3. นายนิมะ	นิมูค	ดำรงตำแหน่ง	โต๊ะกอเต็บ
4. นายสาและ	เต็มซอ	ดำรงตำแหน่ง	สมาชิกสภาตำบล

ชนชั้นนำระดับต่ำ

5. นายแวอุมาร์	แวคโคเลาะ	ดำรงตำแหน่ง	กำนัน
6. นายแวอาลี	หะยีสาเหาะฮ์	ดำรงตำแหน่ง	อดีตผู้ใหญ่บ้าน
7. นายเวฮามะ	เจะยอ	ดำรงตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายป้องกัน และรักษาความสงบเรียบร้อย
8. นายแวซื่อแม	เจะยอ	ดำรงตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายป้องกัน และรักษาความสงบเรียบร้อย
9. นายอับดุลเลาะห์	นิมูค	ดำรงตำแหน่ง	โต๊ะบิลัน
10. นายเวฮามะ	หะยีสาเหาะฮ์	ดำรงตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง
11. นายสุยี	สาเตะ	ดำรงตำแหน่ง	แพทย์ประจำตำบล
12. นายแวจิ	แวอูมา	ดำรงตำแหน่ง	

เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มชนชั้นนำและแหล่งอำนาจของชนชั้นนำในชุมชนดาโต๊ะ สามารถวิเคราะห์กลุ่มชนชั้นนำและแหล่งอำนาจของแต่ละกลุ่มได้ดังนี้

ชนชั้นนำของชุมชนกรือเซะ พิจารณาจากแหล่งที่มาของอำนาจแล้ว ความสัมพันธ์ทางอำนาจสามารถแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 กลุ่มด้วยกัน กล่าวคือ 1) กลุ่มที่มีฐานอำนาจมาจาก

การดำรงตำแหน่งทางการ ที่ทำหน้าที่แทนระบบราชการ 2) กลุ่มที่มีฐานอำนาจมาจากการดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลาม กลุ่มนี้มาจากระบบความเชื่อทางศาสนาและค่านิยมของสังคม 3) กลุ่มตระกูลเจะยอ เป็นแหล่งอำนาจเก่าแก่ของชุมชน 4) กลุ่มประสาน กลุ่มนี้มีฐานอำนาจมาจากการบำเพ็ญตัวเองเป็นประโยชน์ในกิจการของชุมชน เป็นกลุ่มที่คอยประสานระหว่างกลุ่มที่มีอำนาจทั้งสามกลุ่ม จากการระบุชนชั้นนำทั้ง 3 วิธีดังกล่าว ชนชั้นนำที่เป็นแกนนำของกลุ่มได้รับการระบุเป็นชนชั้นนำ ซึ่งแต่ละกลุ่มเป็นบุคคลที่เป็นชนชั้นนำของชุมชนกรือเซะดังนี้

กลุ่มที่มีฐานอำนาจมาจากการดำรงตำแหน่งทางราชการในระดับชุมชน ซึ่งมีแกนนำที่สำคัญของกลุ่ม คือ นายเวฮามะ เจะเย็ง ผู้ใหญ่บาน นายแวคุมาร์ แวดอเลาะ กำนัน และมีกลุ่มผู้ช่วยผู้ใหญ่บานคือ นายเวฮามะ หะยีสาเหาะฮ์ และนายสุยี ลาเตะ แพทย์ประจำตำบล กลุ่มนี้การยอมรับของชนชั้นนำนั้นขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่ดำรงอยู่ และผลของการใช้อำนาจหน้าที่ของตำแหน่งที่ตนเองครอบครองอยู่ และมาจากค่านิยมของสังคมที่ให้ความสำคัญแก่ตำแหน่ง กำนันและผู้ใหญ่บาน และบรรดาบริวาร ที่อยู่ในขอบเขตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการ

กลุ่มที่มีฐานอำนาจมาจากความเชื่อ ค่านิยม และบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม แกนนำที่สำคัญของกลุ่มคือ นายเวฮายอ หะยีหะมะ โต๊ะอิหม่าม นายนิมะ นิมุคอ โต๊ะกอเต็บ นายอับดุลเลาะห์ นิมุคอ โต๊ะบิลัน ชนชั้นนำกลุ่มนี้มาจากบทบัญญัติของศาสนาอิสลามที่กำหนดให้มีผู้นำศาสนาในระดับท้องถิ่น เป็นผู้นำในการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันและรวมถึงการอบรมสั่งสอน หลักธรรมตามหลักของศาสนาแก่ประชาชน สัมพันธภาพทางสังคมระหว่างชาวไทยมุสลิมกับผู้นำศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น จนเป็นที่สังเกตได้ว่าเมื่อถามถึงบุคคลสำคัญของชุมชน ประชาชนของชุมชนจะระบุถึงกลุ่มของผู้นำศาสนาอิสลามเป็นลำดับต้นเสมอ และบุคคลที่เป็นแกนนำของกลุ่มนี้จึงมีระดับคะแนนเป็นชนชั้นนำระดับสูงของชุมชนกรือเซะด้วย

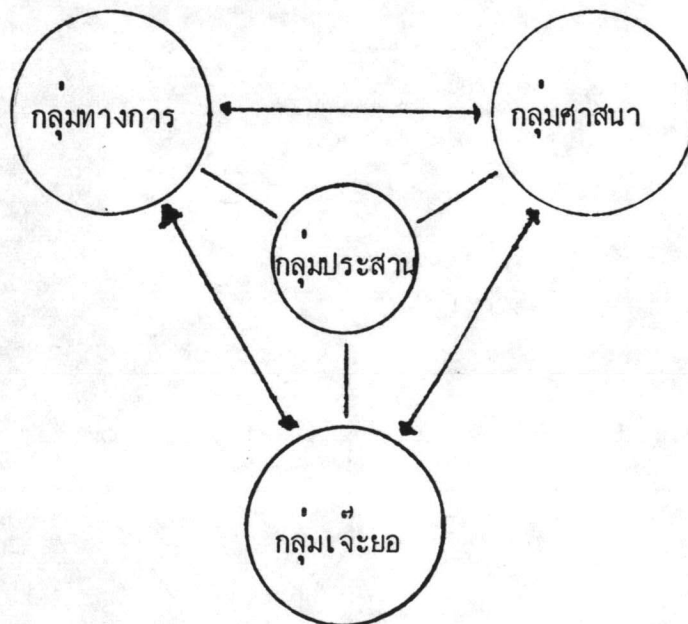
กลุ่มตระกูลเจะยอ เป็นกลุ่มที่มีอำนาจกลุ่มหนึ่งภายในชุมชน แต่มักจะไม่แสดงออกถึงการใช้อำนาจและอิทธิพล แต่จะอยู่เบื้องหลังของกิจกรรมต่าง ๆ โดยการให้การสนับสนุนฝ่ายผู้ใหญ่บานอยู่เสมอ กลุ่มเจะยอ มีแกนนำที่สำคัญ 2 คนคือ นายเวฮือแม เจะยอ ผู้เป็นพี่ชาย และนายเวฮามะ เจะยอ ทั้งสองคนได้รับการแต่งตั้งจากผู้ใหญ่บานดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บานฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย ทั้งสองคนเป็นลูกชายอดีตผู้ใหญ่บานก่อนที่นายเวฮาลี หะยีสาเหาะฮ์ เข้าดำรงตำแหน่งกลุ่มเจะยอจะมีอิทธิพลต่อประชาชนในชุมชนบริเวรรอบ ๆ บาลาเซาะ

กลุ่มเชื่อมประสาน (synaptic leader) เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพล
 กลุ่มหนึ่งของกิจกรรมในชุมชน กลุ่มนี้มีแกนนำที่สำคัญด้วยกัน 2 คน คือ นายสาและ เต็มขอ
 สมาชิกสภาตำบล และนายแวนาลี หะยีส่าเหาะฮ์ อดีตผู้ใหญ่บ้าน ฐานอำนาจของกลุ่มนี้มาจาก
 บารมีเก่าที่เคยดำรงตำแหน่งสูงสุดของชุมชนในอดีต และบุคลิกลักษณะเฉพาะที่เป็นคนทำเพื่อตน
 เสียสละเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมมาตลอด

การที่ผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตกลุ่มนี้เป็นตัวเชื่อมประสาน ด้วยเหตุผลที่ว่า ระหว่างกลุ่ม
 ต่าง ๆ คือ กลุ่มทางการ กลุ่มศาสนา และกลุ่มเจะยอ คาบอำนาจในชุมชนกันอยู่นั้น กลุ่มเชื่อม
 ประสานจะอยู่ตรงกลางคานอำนาจค้ำกลาว และคอยประสานขอเรียกร้องขอตกลงของแต่ละกลุ่ม
 ให้มีการประสานงานกันได้อยู่เสมอ

ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 ลักษณะของกลุ่มชนชั้นนำของชุมชนหรือเซะและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนชั้นนำ
 พิจารณาตามลักษณะของแหล่งที่มาของอำนาจ

ในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจโดยมีวิธีการทางสังคมมิติ (sociometric choices) เพื่อดูความสัมพันธ์ทางสังคมโดยการสัมภาษณ์เฉพาะในกลุ่มที่เป็นชนชั้นนำของชุมชน ในการทดสอบถึงการเลือกบุคคลที่สามารถนำมาร่วมกิจกรรมในชุมชน หรือเลือกบุคคลมาร่วมกัน คัดสนใจในกิจกรรมของชุมชน โดยผู้ศึกษามีแบบสอบถามการระบุบุคคล ลำดับที่และระดับของความสัมพันธระหว่างตัวผู้เลือกกับบุคคลที่เลือก (คุณภาพนวก ช. ประกอบ) ซึ่งผลปรากฏดังนี้

ชนชั้นนำที่ได้รับเลือกเป็นผู้ร่วมงานหรือการคัดสนใจในกิจกรรมของชุมชนจากชนชั้นนำ ปรากฏว่า บุคคลที่ได้รับเลือกและมีคะแนนการระบุสูงที่สุดคือ นายแวงสามะ เจะเย็ง ผู้ใหญ่บ้าน (คะแนนการระบุ = 29) นายสาและ เต็มซ้อ สมาชิกสภาตำบล (คะแนนการระบุ = 28) นายแวงยายอ หะยี่หะมะ โตะอิหมาม นายนิมะ นิบุญโต โตะกอเต็บ (คะแนนการระบุ = 26 และ 23) ทั้ง 4 คนเป็นชนชั้นนำระดับสูงที่ได้รับการระบุคะแนนจากประชาชนและชนชั้นนำด้วยกันในระดับคะแนนการระบุที่สูง ส่วนชนชั้นนำระดับต่ำได้รับคะแนนการระบุการเลือกจากชนชั้นนำด้วยกันในระดับที่แตกต่างจากชนชั้นนำระดับสูงมาก แต่มีระดับคะแนนที่ใกล้เคียงกันใน กลุ่มชนชั้นนำระดับต่ำด้วยกัน กล่าวคือ นายแวงมาร แวงอเลาะ กำนัน นายแวงาลี หะยี่สาเหาะฮ์ อคิตผู้ใหญ่บ้าน นายแวงชื่อแม่ เจะยอ นายแวงสามะ หะยี่สาเหาะฮ์ นายแวงสามะ เจะยอ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และนายเอจิจ แวงูมา (มีคะแนนการระบุ = 15, 12, 9, 7, 5 และ 7 ตามลำดับ) ส่วนนายสุยี่ ลาเตะ แพทย์ประจำตำบล ได้รับการระบุ 1 คะแนน และ นายอับดุลเลาะห์ นิบุญโต โตะบิหลัน ไม่ได้รับการระบุเลือก ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากตำแหน่งโตะบิหลัน แดกก่อนนั้นว่างลงแล้วยังไม่ได้แต่งตั้ง จนกระทั่งเดือนมกราคมปี พ.ศ.2530 มีการแต่งตั้ง นายอับดุลเลาะห์ นิบุญโต ซึ่งเป็นลูกชายของนายนิมะ นิบุญโต เขาคำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งที่ว่างลง แต่เดิมนั้นนายอับดุลเลาะห์ นิบุญโต อยู่ที่ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย เมื่อได้รับตำแหน่ง โตะบิหลันจึงย้ายครอบครัวกลับประเทศไทย ดังนั้นจึงตั้งข้อสังเกตได้ว่า ระยะเวลาการอยู่ในชุมชนเพียงไม่กี่เดือนยังไม่สามารถแสดงความเชื่อถือแก่ประชาชนและชนชั้นนำด้วยกันเองเท่าที่ควร แดกก็ด้วยตำแหน่งที่ดำรงอยู่จึงได้รับการระบุเป็นชนชั้นนำของชุมชนหรือเซด้วยคนหนึ่ง

จากการสังเกตขณะที่ทำการสัมภาษณ์แบบสอบถามชนชั้นนำของชุมชนแต่ละคน พบว่า ชนชั้นนำระดับสูง จะเลือกบุคคลที่เป็นผู้ร่วมงานหรือร่วมการคัดสนใจในกิจกรรมของชุมชน เป็นกลุ่มชนชั้นนำระดับสูงด้วยกัน โดยเฉพาะตำแหน่งที่สำคัญที่สุดของชุมชนได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน

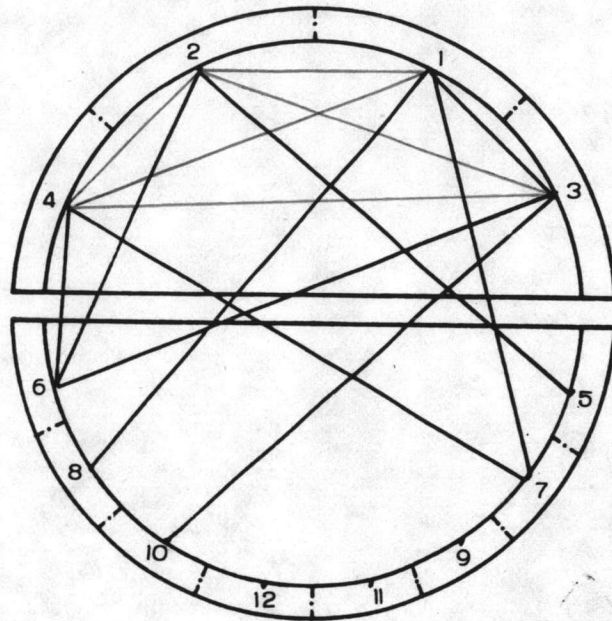
โตะอิหม่าม โตะกอเต็บ และสมาชิกสภาตำบล ส่วนชนชั้นนำระดับต่ำนั้นจะเลือกชนชั้นนำใน ระดับสูงเป็นผู้ร่วมงาน หรือร่วมตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ จะเลือกชนชั้นนำในระดับเดียวกัน บางก็อยู่ในลำดับของความสำเร็จในระดับรอง ๆ และยังมีข้อสังเกตพบว่าการเลือกกลุ่มบุคคลนี้ จะเลือกบุคคลภายในกลุ่มของตนเป็นส่วนมาก เช่น กลุ่มของผู้ใหญ่บ้านแวงสามะ เจะเย็ง ก็เลือก นายแวงสามะ เจะเยอ นายแวงชื่อแม่ เจะเยอ นายสาและ เต็มซ้อ และนายแวงายอ หะยี่หะมะ นายนิมะ นิมูคอ เป็นต้น กลุ่มศาสนาที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน เช่น นายแวงายอ หะยี่หะมะ เลือก นายนิมะ นิมูคอ นายแวงาลี หะยี่สาเหาะซึ นายสาและ เต็มซ้อ และนายแวงสามะ เจะเย็ง เป็นต้น ถึงอย่างไรก็ตาม จากการระบุตัวชนชั้นนำเพื่อเป็นผู้ร่วมงานในการตัดสินใจในกิจกรรม ของชุมชนดังกล่าว สรุปได้ว่า ชนชั้นนำระดับสูงจะมีบทบาทในการตัดสินใจในชุมชน และชนชั้นนำ ระดับสูงนี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชนมากกว่าชนชั้นนำระดับต่ำ เพราะเหตุ ที่ว่า ชนชั้นนำระดับต่ำส่วนใหญ่จะเลือกเอาชนชั้นนำระดับสูงเข้าร่วมกิจกรรม ด้วยเหตุผลที่ว่า การได้บุคคลสำคัญดังกล่าวเข้าร่วมกิจกรรมแล้วจะทำให้กิจกรรมสำเร็จตามปรารถนาได้

เมื่อสัมภาษณ์ถึงความสัมพันธ์ภาพระหว่างชนชั้นนำแต่ละคนที่มีต่อกัน โดยการแบ่งความสัมพันธ์ออกเป็น 5 ระดับ กล่าวคือ 1) สนับสนุนคุ้นเคยกันดี 2) รู้จักดี 3) รู้จักบ้างเล็กน้อย 4) เคยได้ยินชื่อ และ 5) ไม่รู้จักกันเลย เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ ทางสังคมและวัตรระดับของความสัมพันธ์ การคบคาสมาคมต่อกัน (*acquaintanceships*) อันจะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ภายในกลุ่มว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพียงใด ปรากฏผล ของการระบุความสัมพันธ์ของชนชั้นนำเช่นเดียวกับชุมชนคาโตะ กล่าวคือ มีการระบุว่า "มีความสนับสนุนคุ้นเคยกันดี" ทั้งหมดของการระบุ ซึ่งเมื่อคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของชุมชน แล้วก็สอดคล้องกันเพราะภายในชุมชนมีการตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นกลุ่ม ๆ กิจกรรมของชุมชนที่ ต้องทำร่วมกันอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของบทบาทที่แต่ละคนทำดำรงอยู่ หรือกิจกรรมของ ศาสนาที่ทุกคนต้องทำร่วมกันในชีวิตประจำวัน และสัมพันธ์ภาพชนพื้นฐานของสังคมที่ทำให้สมาชิก ของชุมชนต้องพบปะกันอยู่เสมอ และความสัมพันธ์นั้นจะแนบแน่นมากขึ้น ถ้าหากว่ามีกิจกรรมบางอย่าง ที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน เช่น เป็นคณะกรรมการกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งด้วยกัน หรือเป็นกลุ่มหรือ ทีมงานเดียวกัน เป็นต้น

เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของชนชั้นนำของชุมชนคาโตะไค้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้ศึกษา จึงแสดงให้เห็นเป็นสังคัมมิตี (sociogram) ซึ่งอาศัยจากการสัมภาษณ์จากชนชั้นนำในการเลือกชนชั้นนำเข้าร่วมทำกิจกรรมของชุมชนดังที่เสนอมาแล้ว ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ของชนชั้นนำระดับสูงและระดับต่ำได้ดังในแผนภาพที่ 4, 5 แสดงให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์ภายในกลุ่มชนชั้นนำระดับสูง แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เส้นโยงความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำระดับสูงที่เลือกบุคคลในการร่วมทำกิจกรรมรวมกันนั้น ชนชั้นนำระดับสูงจะเกาะกลุ่มกันอยู่ภายในกลุ่มชนชั้นนำระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ และมีความสัมพันธ์แบบโต้ตอบซึ่งกันและกัน การระบุเลือกจะเลือกชนชั้นนำระดับต่ำบางจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น ดังปรากฏดังนี้

แผนภาพที่ 4

ลักษณะความสัมพันธ์ในกลุ่มชนชั้นนำระดับสูงในชุมชนกรือเซะ
แสดงโดยการไหลการสังคมมิติ (sociometric)

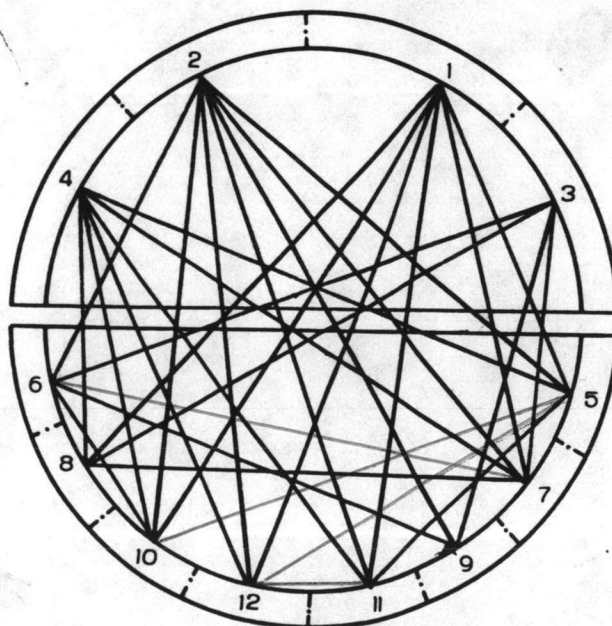

ชนชั้นนำระดับสูง

ชนชั้นนำระดับต่ำ

แผนภาพที่ 5

ลักษณะความสัมพันธ์ในกลุ่มชนชั้นนำระดับต่ำในชุมชนกรือเซะ
แสดงโดยการไหลการสังคมมิติ (sociometric)

ชนชั้นนำระดับสูง

ชนชั้นนำระดับต่ำ

- สัมพันธ์แบบโต้ตอบ
- สัมพันธ์แบบทางเดียว

หมายเลข แทนตัวชนชั้นนำตามลำดับที่การระบุโดยประชาชน

ในแผนภาพที่ 4 แสดงให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์ในกลุ่มชนชั้นนำระดับสูง ในการเลือกบุคคลที่ทำกิจกรรมของชุมชน และรวมถึงการตัดสินใจในชุมชนด้วย ปรากฏว่า เส้นโยงความสัมพันธ์ของชนชั้นนำระดับสูง ส่วนใหญ่จะเลือกชนชั้นนำระดับสูง จะเลือกบุคคลจากชนชั้นนำระดับต่ำบ้างก็มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และมีความสัมพันธ์แบบโต้ตอบกันเป็นส่วนมาก จากเส้นโยงความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของชนชั้นนำระดับต่ำไม่เกาะกลุ่มเมื่อเปรียบเทียบการเกาะกลุ่มของชนชั้นนำระดับสูง (แผนภาพที่ 5)

จากการระบุบุคคลเพื่อให้ชนชั้นนำเลือกผู้ร่วมงาน หรือร่วมตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชน และระบุความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลือกกับถูกเลือกโดยวิธีการทางสังคมมิติ ปรากฏว่า ชนชั้นนำระดับสูงเป็นบุคคลที่ได้รับการเอ่ยชื่อถึงมากที่สุด ซึ่งแสดงถึงการมีบทบาทในการตัดสินใจของชนชั้นนำระดับสูงที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเพียงไม่กี่คน และชนชั้นนำระดับสูงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากกว่าชนชั้นนำระดับต่ำ ด้วยเหตุที่ว่า ชนชั้นนำระดับต่ำจะเลือกชนชั้นนำระดับสูงเป็นผู้ตัดสินใจในกิจกรรมสำคัญของชุมชน ถึงอย่างไรก็ตาม ชนชั้นนำระดับสูงก็จะมีทีมงานของตนเองในการทำงานในกิจกรรมของชุมชน โดยทีมงานก็คือชนชั้นนำในระดับต่ำนั่นเอง เมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของชนชั้นนำแล้ว สามารถอธิบายได้ว่า ความสัมพันธ์ของกลุ่มชนชั้นนำระดับสูงจะมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นและเกาะกลุ่มกันมากกว่าความสัมพันธ์ของชนชั้นนำระดับต่ำ แต่ชนชั้นนำทั้งสองระดับก็ยังปรากฏให้เห็นความสัมพันธ์ในต่างระดับอยู่ เมื่อมองจากเส้นสายสัมพันธ์ของการระบุสังคมมิติ

จากข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้สังเกตจากพฤติกรรมของการมีส่วนร่วมของชนชั้นนำต่อกิจกรรมของชุมชน ปรากฏว่า นอกจากชนชั้นนำจะมีความสัมพันธ์ทางสังคมแล้ว ชนชั้นนำยังมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจ มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน ในการตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การจะชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างอำนาจของชุมชนนั้น ก็จำเป็นต้องรู้ถึงพฤติกรรมของการตัดสินใจและใครเป็นผู้ตัดสินใจในประเด็นใด ซึ่งจากการกล่าวมาแต่ต้นแล้ว ปรากฏว่า อำนาจของชุมชนมาจากการดำรงตำแหน่งสี่กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มตำแหน่งทางการและกลุ่มผู้นำศาสนา กลุ่มเจะยอ และกลุ่มประสาน ภายในแต่ละกลุ่มจะมีแกนนำสำคัญในการตัดสินใจ คือ นายแหวฮามะ เจะเย็ง นายแหวยฮอ หะยี้หะมะ นายนิมะ นิมุคอ นายแหวฮามะ และนายแหวซื่อเม เจะยอ

นายแวลลี ทะยีส้าเหาะฮ์ นายสาและ เต็มซอ ทั้ง 7 คนเป็นแกนนำสำคัญของ 4 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจและมีความขัดแย้งกันบางบางประการ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. นายแวมะ เจะเย็ง ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน อายุ 32 ปี เข้าดำรงตำแหน่งเมื่อปี พ.ศ.2527 เป็นคนในชุมชน แต่ด้วยเหตุผลบางประการจึงออกไปอยู่ที่อื่นเสียเป็นเวลาประมาณ 10 ปี และได้กลับมาอยู่ในชุมชนใหม่ในฐานะ "ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย" ตามนโยบาย 66/23 ของกองทัพภาคที่ 4 เมื่อปี พ.ศ.2525 ได้ปฏิบัติตัวเป็นคนดี จนได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในชุมชน

จากการได้สัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนถึงความรู้สึกและการยอมรับในความประพฤติของผู้ใหญ่บ้านแวมะ เจะเย็ง ผู้ให้สัมภาษณ์หนึ่งกล่าวว่า "แรกเริ่มประชาชนในหมู่บ้าน ยังไม่มั่นใจในความประพฤติของผู้ใหญ่บ้านมากนัก แต่ด้วยการรับรองของอดีตผู้ใหญ่บ้าน (นายแวลลี ทะยีส้าเหาะฮ์) และกลุ่มเจะยอ ประชาชนจึงเลือก นายแวมะ เจะเย็ง เป็นผู้ใหญ่บ้าน" และตัวผู้ใหญ่บ้านเองก็ได้พยายามประพฤติตัวดีขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อถือจากประชาชน และผู้นำของชุมชนคนอื่น ๆ เช่น ผู้ใหญ่บ้านแวมะ จะเขารวมละหมาดประจำวัน และละหมาดวันศุกร์ร่วมกับประชาชนคนอื่น ๆ เป็นประจำ และพยายามพบปะ พูดคุยกับคนอื่นที่รำนำชาในหมู่บ้านอยู่เสมอ โดยเฉพาะผู้นำศาสนาก็ให้การยอมรับผู้ใหญ่บ้านมากขึ้นเมื่อประพฤติตัวตามแนวทางของศาสนา

ผู้ใหญ่บ้านแวมะ ในฐานะดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน อำนาจจึงมาจากการดำรงตำแหน่งในฐานะตัวแทนของระบบราชการ และเป็นตัวแทนของประชาชน ในความเป็นจริงแล้ว การปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนนั้นผู้ใหญ่แวมะ ยังไม่สามารถปฏิบัติงานได้ดีเท่าที่ควร ด้วยเหตุที่ว่า เขาดำรงตำแหน่งในระยะเวลาที่สั้น ยังไม่รู้อะเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานราชการ บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่แทนคือ นายแวลลี ทะยีส้าเหาะฮ์ นายสาและ เต็มซอ และนายแวมะ ทะยีส้าเหาะฮ์ การที่ผู้ใหญ่แวมะ ยังไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดังกล่าว ทำให้อำนาจที่แท้จริงของผู้ใหญ่ยังมีไม่มาก เมื่อเปรียบเทียบกับนายสาและ เต็มซอ และนายแวลลี ทะยีส้าเหาะฮ์ แต่ด้วยการดำรงตำแหน่งสูงสุดของชุมชนจึงได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำระดับสูง ซึ่งมีคะแนนการระบุสูงสุดในกลุ่มชนชั้นนำด้วยกัน

ในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่แวมะ เจะเย็ง จะมีกลุ่มของตนเอง โดยที่ตัวผู้ใหญ่แวมะเป็นแกนนำสำคัญ ผู้ร่วมงานที่สำคัญคือ นายแวมาร์ แวกอเลาะ กำนันตำบลตันหยงลูโละ นายแวมะ เจะยอ ผู้ช่วยผู้ใหญ่มานฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย นายแวมะ หะยีส่าเหาะฮ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่มานฝ่ายปกครอง นายสาและ เต็มซอ สมาชิกสภาตำบลบุคคลดังกล่าวนี้จะเป็นผู้สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่แวมะ

ในแง่ของความสัมพันธ์แล้ว ผู้ใหญ่แวมะกับนายแวมะ หะยีส่าเหาะฮ์ นายสาและ เต็มซอ และนายแวมะ เจะยอ จะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เพราะว่าผู้ใหญ่แวมะ ต้องพึ่งพาบุคคลทั้งสามในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้ใหญ่มาน เช่น นายแวมะ เจะยอ ก็เป็นบุคคลสำคัญของชุมชน ที่เข้ามาเฝ้าเกรงใจเมื่อเกิดอะไรขึ้นที่ผู้ใหญ่มานต้องเขาแก้ไข นายแวมะ เจะยอ จะเขาคำเนิการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำหรับนายสาและ เต็มซอ นั้นจะช่วยติดต่องานราชการเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ใหญ่มาน เป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างหน่วยงานของราชการกับผู้ใหญ่มาน ด้วยบุคคลส่วนตัวที่เป็นคนเสียสละเพื่อส่วนรวม และสามารถพูดเขียนอ่านภาษาไทยชัด และเป็นที่รู้จักดีของเจ้าหน้าที่ทางราชการบนอำเภอ ดังนั้นเวลาประชุมสภาตำบลหรือคณะกรรมการหมู่บ้านแต่ละครั้ง นายสาและ เต็มซอ จะเป็นผู้ชี้แจงแก่ประชาชนและเป็นสื่อกลางในการกล่าวขอเรียกร้องของผู้ใหญ่มานต่อที่ประชุมอยู่เสมอ และนายแวมะ หะยีส่าเหาะฮ์ จะช่วยในการเขียนร่างแผนพัฒนาตำบล หมู่บ้าน ตลอดจนโครงการ กสช. ในแต่ละปี นายแวมะ หะยีส่าเหาะฮ์ เก่งมากในการออกแบบโครงการในการสร้างแบบงานช่างต่าง ๆ ในการสร้างงานตามโครงการ กสช. แต่ละปี ความสามารถของผู้ช่วยทั้งสามคนของผู้ใหญ่มานแวมะ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้ใหญ่มานในการบริการชุมชนราบรื่นไปด้วยดี ทำให้ประชาชนเริ่มมั่นใจและยอมรับในตัวผู้ใหญ่มานะ เพิ่มมากขึ้น

สำหรับความสัมพันธ์กับกลุ่มศาสนานั้น ทางกลุ่มศาสนาจะไม่สนใจในการเมืองภายในชุมชนมากนัก จะสนใจในการปฏิบัติงานและเรียนรู้ในหลักศาสนามากกว่า แต่เมื่อทางฝ่ายกลุ่มศาสนาเรียกร้องในผลประโยชน์ของกลุ่มตน ก็จะแสดงออกอย่างชัดเจน เช่นกันอย่างกรณีของการสร้างกำแพงกั้นการกีดเซาะของลำคลองกรือเซะบริเวณมัสยิด ในสมัยของนายแวมาลี หะยีส่าเหาะฮ์ เป็นผู้ใหญ่มาน สำหรับกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน ทางกลุ่มศาสนาจะให้การสนับสนุนอยู่เสมอ เมื่อผู้ใหญ่มานะ เขาคำรงตำแหน่งทางกลุ่มศาสนาก็มีที่ท้าวไม่พอใจในความประพฤติ

ในอดีตเท่าที่ควร ผู้ใหญบ้านแวงสามะก็ได้พยายามแสดงตัวเพื่อสร้างความเชื่อถือต่อกลุ่มศาสนา โดยการเข้าร่วมละหมาดในมัสยิดเป็นประจำ ซึ่งกลุ่มศาสนาก็มีท่าทีให้การสนับสนุนในตัวผู้ใหญ่มากยิ่งขึ้น

2. นายแวอุมาร์ แวกอเลาะ กำนันตำบลคัมหยงลูโละ เป็นคนนอกชุมชนหรือเซะ จึงไม่ได้รับการระบุชื่อเป็นชนชั้นนำเท่าที่ควร แต่ด้วยความสำคัญของตำแหน่งกำนันที่ทำหน้าที่ปกครองและมีบทบาทโดยตรงทั้งตำบล จึงได้เข้ามามีบทบาทในชุมชนหรือเซะด้วยตำแหน่งฐานอำนาจของนายแวอุมาร์ แวกอเลาะ ก็มาจากการดำรงตำแหน่งกำนันและบุคลิกส่วนตัวที่มีลักษณะเป็นคนที่มีความสัมพันธ์ดี เป็นคนที่จริงจังกับงานในหน้าที่ และมีแนวความคิดที่ตั้งใจจะพัฒนาตำบลให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน กำนันแวอุมาร์ เป็นที่เชื่อถือของทางเจ้าหน้าที่บนอำเภอเป็นอย่างมาก ปลัดอำเภอเคยเสนอชื่อเพื่อรับการคัดเลือกกำนันดีเด่นของจังหวัด แต่ก็มีพลาดตำแหน่งดังกล่าวไป แต่กำนันก็ยังพยายามปฏิบัติหน้าที่อย่างขยันขันแข็งยิ่งขึ้น

กำนันแวอุมาร์ แวกอเลาะ เข้าดำรงตำแหน่งกำนันมาประมาณปีกว่า แต่ก่อนนั้นก็เป็นผู้ใหญ่บ้านมาแล้ว 5 ปี ในการเลือกตั้งกำนันประชาชนในชุมชนหรือเซะก็ให้การสนับสนุนอยู่เป็นจำนวนมากเช่นกัน โดยเฉพาะกลุ่มเจะยอ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกันอยู่ในชั้นพ่อของแต่ละฝ่าย สำหรับความสัมพันธ์กับผู้ใหญบ้านแวงสามะนั้น ก็มีการติดต่อกับโดยตำแหน่งที่ต้องมีการประสานต่อกันในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล โครงการ กสช. และโครงการต่าง ๆ ที่จะจัดทำในชุมชนหรือเซะที่ต้องเสนอต่อสภาตำบล

3. นายเวายายอ หะยีหะมะ โต๊ะอิหม่าม อายุ 61 ปี ดำรงตำแหน่งโต๊ะอิหม่ามมาแล้ว 17 ปี เป็นคนในชุมชนหรือเซะมาแต่กำเนิด โต๊ะอิหม่ามได้รับเลือกเป็นโต๊ะอิหม่ามดีเด่นของศูนย์อำนวยการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อปี พ.ศ.2525 เข้ารับโล่เกียรติยศจากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยส่วนตัวโต๊ะอิหม่ามเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์ดี และพูดภาษาไทยได้คล่อง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนาอิสลามผู้หนึ่งของจังหวัดปัตตานี จึงได้รับเชิญเป็นวิทยากรพิเศษไปบรรยายในสถานที่ราชการ สถาบันศึกษาต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักศาสนาอิสลามอยู่ประจำ โดยทั่วไปแล้ว โต๊ะอิหม่ามสนใจในการปฏิบัติ และค้นคว้าเพิ่มเติมในหลักศาสนามากกว่ากิจกรรมด้านอื่น มีวิถีการดำเนินชีวิตอย่างสมถะ สันติตามแนวทางของศาสนาอิสลาม

โต๊ะอิหม่ามกับประชาชนในชุมชน ปรากฏว่า ประชาชนจะเคารพนับถือและ
เชื่อฟังโต๊ะอิหม่ามเป็นอย่างมาก ทั้งนี้จะเป็นไปด้วยตำแหน่งหรือความสัมพันธ์ทางสังคมก็ตาม
โต๊ะอิหม่ามจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนเสมอ สิ่งที่โต๊ะอิหม่ามออกความคิดเห็น
ในที่ประชุมแต่ละครั้งจะเป็นผลต่อการตัดสินใจของกลุ่มบริหารชุมชน ถึงแม้ว่าทางฝ่ายผู้ใหญ่บ้าน
แควสามจะไม่เห็นด้วยก็ต้องโอนอ่อนตามแล้วคอยอาศัยการประนีประนอมกันอีกครั้งหนึ่ง โดย
กลุ่มของนายแควาลี หะยีสาเหาะฮ์ หรือนายสาและ เต็มซอ กลุ่มผู้ใหญ่บ้านแควสามจะไม่กล้า
คัดค้านโดยตรง จากลักษณะดังกล่าวแสดงถึงอำนาจและอิทธิพลของโต๊ะอิหม่ามที่มีต่อการตัดสินใจ
ของผู้นำชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

สำหรับความสัมพันธ์กับกลุ่มต่าง ๆ โต๊ะอิหม่ามจะให้ความร่วมมือกับกลุ่มผู้ใหญ่
แควสาม และกลุ่มของเจะยอเสมอ ซึ่งส่วนมากกิจกรรมต่าง ๆ จะมีนายแควาลี หะยีสาเหาะฮ์
และนายสาและ เต็มซอ เป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างกลุ่ม โดยเฉพาะนายแควาลี กับโต๊ะอิหม่าม
เวายายอนัน เป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนสมัยเด็ก และเมื่อทั้งสองคนมีครอบครัวได้ตั้งบ้านเรือนใน
ชุมชนกรือเซะ นายแควาลี หะยีสาเหาะฮ์ ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน นายเวายายอ หะยีหะมะ
ได้รับการแต่งตั้งเป็นโต๊ะอิหม่าม ทั้งคู่ได้รวมแรงร่วมใจกันพัฒนาชุมชนกรือเซะ トラบจนชุมชน
พัฒนาดีขึ้น ในปี พ.ศ. 2525 ขณะที่โต๊ะอิหม่ามเวายายอได้รับเลือกเป็นโต๊ะอิหม่ามดีเด่น ผู้ใหญ่บ้าน
แควาลี หะยีสาเหาะฮ์ ได้รับเลือกจากทางจังหวัดเป็นผู้ใหญ่บ้านดีเด่นเช่นกัน จากความสนิท
เบื่องตนดังกล่าว นายแควาลี จึงเป็นผู้มีหน้าที่ติดต่อกับฝ่ายศาสนาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
ผลงานที่สมัยทั้งสองคนดำรงตำแหน่งสูงสุดของชุมชนคือ ประปาหมู่บ้าน (2519) สะพานข้าม
คลองกรือเซะ (2524) กำแพงกั้นน้ำเขาะฝ่งคลองกรือเซะ (2527) เป็นต้น

4. นายนิมะ นิมูตอ โต๊ะกอเต็บ ดำรงตำแหน่งมาแล้ว 7 ปี เป็นคนในท้องถิ่น
เป็นครูสอนวิชาศาสนาอยู่ในโรงเรียนจงรักศึกษามาแล้ว 13 ปี เป็นบุคคลที่มีความรู้แตกฉานใน
หลักศาสนาอิสลาม ในบางครั้งต้องปฏิบัติหน้าที่อบรม สั่งสอน มุสลิมในชุมชนแทนโต๊ะอิหม่าม
มีหน้าที่ประจำในชุมชนคือ เป็นครูอบรมศาสนาแก่เด็กเล็กและประชาชนทั่วไปในวันศุกร์ และเป็น

ครูคาเว่* ตามที่ผู้รู้ศาสนาในชุมชนหรือเซะจะออกไปเผยแพร่ศาสนาตามท้องถิ่นต่าง ๆ

การดำรงตำแหน่งโต๊ะกอเต็บ และเป็นครูสอนศาสนาอิสลามนี้เองทำให้โต๊ะกอเต็บ นิมาะ นิมาคอก มีอำนาจและอิทธิพลต่อประชาชนในชุมชนเป็นอย่างมาก ประกอบกับบุคลิกส่วนตัวและความรู้ที่แตกฉานในหลักศาสนา ทำให้โต๊ะกอเต็บเป็นแกนนำสำคัญของกลุ่มศาสนา ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นการรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายศาสนา และการที่โต๊ะกอเต็บมีความจริงจังกังงานของชุมชน และลักษณะการพูดที่มีเหตุผล กล้าแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา บางครั้งถึงกับแข็งกร้าว จึงเป็นที่เกรงใจของผู้นำคนอื่น ๆ ของชุมชนอยู่เสมอ

ความสัมพันธ์ระหว่างโต๊ะกอเต็บกับชนชั้นนำคนอื่น ๆ จากการสังเกตโต๊ะกอเต็บ จะมีความสัมพันธ์กับโต๊ะอิหม่ามมากกว่าคนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์โดยตำแหน่งที่ดำรงอยู่ หรือโดยสัมพันธ์ภาพทางสังคม ปรากฏว่า โต๊ะกอเต็บและโต๊ะอิหม่ามมีการเกี่ยวดองกันอยู่ โดยที่ลูกชายโต๊ะอิหม่ามแต่งงานกับลูกสาวโต๊ะกอเต็บ ซึ่งความสัมพันธ์ข้างต้นดังกล่าวทำให้ทั้งสองครอบครัวมีการไปมาหาสู่กันเสมอ สำหรับกับชนชั้นนำคนอื่นเช่น ผู้ใหญ่บ้านมีการติดต่อกันบ้างตามตำแหน่งและละหมาดรวมกันที่มีสัปดาห์ประจำวันและวันศุกร์

จากการสังเกตพบว่า ทางกลุ่มชนชั้นนำฝ่ายศาสนาจะให้ความสนใจเฉพาะกิจกรรมทางศาสนาเป็นหลัก จะไม่ก้าวท้าวในบทบาทของฝ่ายปกครองหรือกิจกรรมของฝ่ายผู้ใหญ่บ้าน แะฮ่ามะมากนัก ลักษณะดังกล่าวจึงเป็นไปในลักษณะแบ่งภาระกิจของชุมชนกันทำ ในขณะที่เดียวกัน ทางกลุ่มศาสนาไม่ว่าจะเป็นโต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บก็จะให้การสนับสนุนต่อกิจกรรมของชุมชน เมื่อทางฝ่ายปกครองของชุมชนใดขอความร่วมมือมา ส่วนมากก็คือการขอร้องจะผ่านทาง นายแวมาลี ทยะยีสาเหาะฮ์ หรือนายสาและ เต็มซอ ที่มีความสัมพันธ์และสนิทสนมกับกลุ่มชนชั้นนำฝ่ายศาสนา

*คาเว่ เป็นวิธีการเผยแพร่ศาสนาอิสลามอีกวิธีหนึ่งที่ผู้รู้ในหลักศาสนาจะเดินทางไปเทศนาหรือกล่าวปฐกถา ตามท้องถิ่นต่าง ๆ ที่จัดให้มีขึ้น การคาเว่เป็นไปด้วยเจตนารมณ์ที่บริสุทธิ์ และเป็นการศรัทธาต่อพระอัลเลาะห์ (คล้ายคลึงกับธรรมจาริกของศาสนาพุทธ)

กล่าวโดยสรุปแล้ว แหล่งที่มาของอำนาจของโต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ นั้นมาจากการดำรงตำแหน่งสำคัญทางศาสนาอิสลาม และการดำรงตำแหน่งดังกล่าวทำให้บุคคลทั้งสองต้องเกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กับประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะขั้นตอนต่าง ๆ ของวิถีชีวิตของประชาชนจะมีพิธีกรรมทางศาสนาเข้าเกี่ยวข้องอยู่ด้วยเสมอ ตั้งแต่เกิดจนตาย และบทบาทในตำแหน่งนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้โต๊ะอิหม่ามเวลายอ หะยีหะมะ กับโต๊ะกอเต็บ นิมะ นิมุดอ เป็นบุคคลสำคัญ มีเกียรติ มีสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่า ถ้าจะจัดรูปแบบอำนาจของบุคคลทั้งสองแล้วจะมีลักษณะเป็นอำนาจที่มาจากขนบธรรมเนียมประเพณี (*traditional authority*) และอำนาจมาจากการดำรงตำแหน่งสำคัญทางศาสนาตนเอง แต่สำหรับโต๊ะกอเต็บนิมะ นิมุดอ แล้วอำนาจส่วนหนึ่งมาจากบุคลิกที่แสดงให้เห็นถึงความมีเหตุผล และมีความรู้ความสามารถในสาขาทางศาสนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับค่านิยมของชุมชนชาวไทยมุสลิมที่จะให้การยกย่องบุคคลที่มีความรู้ในหลักศาสนาดีและแตกฉานในหลักธรรมนั่นเอง

5. นายแวนาลี หะยีสาเหาะฮ์ และนายสาและ เต็มซอ ทั้งสองคนเป็นบุคคลที่สำคัญของชุมชนที่มีส่วนอย่างมากในการตัดสินใจหรือการทำกิจกรรมของชุมชน ในฐานะที่คอยเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ฐานอำนาจของกลุ่มนี้จึงมาจากการที่มีเจตนาที่ต้องการทำเพื่อส่วนรวม และความสามารถส่วนตัวที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชนได้ รวมทั้งความสามารถในการแก้ไขปัญหา การบริหารงานที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ของชุมชนนั่นเอง

สำหรับนายแวนาลี หะยีสาเหาะฮ์ อดีตเคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน เกษียณอายุเมื่อปี พ.ศ. 2527 เป็นคนในชุมชน เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในกิจกรรมของชุมชน จากการเคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมานานทำให้ นายแวนาลี มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ทางอำเภอเป็นอย่างดี ดังนั้นภาระกิจในหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ยังคงปฏิบัติงานอยู่ที่บ้านของ นายแวนาลี หะยีสาเหาะฮ์ อยู่ โดยที่ลูกชายคือ นายแวนามะ หะยีสาเหาะฮ์ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน ดังนั้นงานที่ประชาชนมาติดต่อกับผู้ใหญ่บ้าน เช่น วางงานทะเบียนราษฎร การเสียภาษี การส่งเรื่องต่าง ๆ บางครั้งประชาชนยังคงติดต่อเรื่องที่บ้านนายแวนาลี อยู่เช่นเดิม

โดยส่วนตัวแล้ว อดีตผู้ใหญ่แวมาลี เป็นคนที่ทรงคุณธรรม เป็นกันเองกับประชาชน ทุกครัวเรือน มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ มีความจริงใจต่อประชาชนในการทำงานของชุมชน และทำเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก จนเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนทั้งชุมชน ผลงานที่แสดงถึงการทำให้ส่วนรวมของนายแวมาลี คือ ในสมัยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน (2519) งบประมาณโครงการ กสช. ปี 2519 ที่ประชุมสภาตำบลอนุมัติเงิน 170,000 บาท สร้างโครงการประปาหมู่บ้านขึ้นในชุมชนหรือเซะ คณะกรรมการหมู่บ้านและฝ่ายศาสนา ประชุมร่วมกันแล้วเห็นว่าถ้าสร้างตามวงเงินงบประมาณดังกล่าวจะไปประปาหมู่บ้านที่ขนาดเล็กไม่พอเพียงพอการใช้ของประชาชนทั้งชุมชน ผู้ใหญ่บ้านแวมาลี และโต๊ะอิหม่ามเวายาย จึงใช้วิธีการระดมเงินบริจาคจากประชาชนภายในชุมชน ด้วยแรงศรัทธาของประชาชนต่อบุคคลทั้งสอง ชาวบ้านจึงร่วมบริจาคเงินรวมโครงการนี้ถึง 170,000 บาท และยินดีจัดแรงงานทำงานโครงการประปาหมู่บ้านเป็นชุด ๆ ละวัน ทราบจนโครงการนี้เสร็จ โดยไม่ต้องจ่ายค่าแรงเลยแม้แต่บาทเดียว เงิน 270,000 บาท สำหรับค่าวัสดุทั้งหมด ซึ่งการรวมใจกันทำงานดังกล่าว ผู้ศึกษาได้รับคำบอกเล่าจากประชาชนในชุมชนว่า "ประชาชนที่บริจาคเงินและเสียสละแรงงานให้อย่างเต็มที่ เพราะเชื่อใจในความใจบริสุทธิ์ และมีสะอาดของโต๊ะอิหม่าม และแวมาลี (ผู้ใหญ่บ้านแวมาลี) ว่าเงินทุกบาททุกสตางค์ จะไม่ถูกโกงกินเหมือนการสร้างสะพาน) คุณงามความดีของนายแวมาลี หะยีสาเหาะฮ์ ที่ผ่านมาจึงเป็นบารมีติดตัวเสมอมา จนเป็นที่เกรงใจและเคารพของประชาชนทั่วไปของชุมชน ดังนั้นไม่ว่าจะเกิดความขัดแย้งหรือมีเรื่องหมางใจกันระหว่างประชาชนในชุมชน นายแวมาลี มักจะเป็นคนกลางทำหน้าที่ประนีประนอมให้ทุกกรณีไป

ความสัมพันธ์ระหว่างนายแวมาลี หะยีสาเหาะฮ์ กับกลุ่มต่าง ๆ ถึงแม้ว่า นายแวมาลี จะหมดอำนาจจากการดำรงตำแหน่งก็ตาม แต่ความเคารพนับถือจากประชาชนทั่วไป และกลุ่มโต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ สำหรับนายแวมาลี เจ๊ะเย็ง ผู้ใหญ่บ้านต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของนายแวมาลี อยู่เสมอ ด้วยเหตุที่ว่า นายแวมาลี เป็นผู้สนับสนุนให้อยู่ในตำแหน่ง และเป็นผู้อุปถัมภ์ทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวผู้ใหญ่บ้านอยู่ ส่วนกลุ่มเจ๊ะยอนนั้นก็ให้การเคารพและเชื่อถือในคุณธรรม คุณงามความดีของอดีตผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างมาก บทบาทสำคัญต่อชุมชนของนายแวมาลีในขณะนี้คือ การเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำกิจกรรมของชุมชนร่วมกับนายสาและ เต็มขอ สมาชิกสภาตำบล

นายสาและ เต็มซอ เป็นสมาชิกสภาตำบล การที่เป็นคนที่เสียสละเพื่อส่วนรวม อำนาจจึงมาจากการยอมรับจากประชาชนที่เชื่อในความสามารถที่สามารถสนองตอบความต้องการของผู้อื่นได้ และการที่เป็นคนขี้อึดมีเสอะอาด ทำให้บทบาทของนายสาและ เต็มซอ มีความสำคัญต่อชุมชน จากการให้สัมภาษณ์ประชาชนทราบว่า ประชาชนในชุมชนเคยเสนอชื่อให้นายสาและ เต็มซอ ให้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านต่อจากนายแวงาลี หะยีสาเหาะฮ์ แต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากเจ้าตัว ด้วยความที่ไม่ชอบแสดงออก และให้คำตอบในลักษณะที่ว่า ยินดีให้ความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชน

บทบาทและความสัมพันธ์กับบุคคลชนชั้นนำคนอื่น ๆ นายสาและ เต็มซอ มีลักษณะคล้ายคลึงกับนายแวงาลี หะยีสาเหาะฮ์ และมีหน้าที่ในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่อำเภอ เช่น พัฒนาการ ปลัดอำเภอประจำตำบล ในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

จากบทบาทและคุณลักษณะของนายแวงาลี หะยีสาเหาะฮ์ และนายสาและ เต็มซอ ที่ปฏิบัติภารกิจเป็นผู้ประสานกิจกรรม ประสานระหว่างกลุ่มอำนาจภายในชุมชน และคอยสนองตอบความต้องการของประชาชน ลักษณะดังกล่าว บุคคลทั้งสองจึงมีลักษณะเป็นผู้นำ เชื่อมประสาน (synaptic leader)

6. กลุ่มตระกูลเจะยอ มีนายแวงามะ เจะยอ และนายแวง้อ เจะยอ การที่ทั้งสองคนเกิดในตระกูลเจะยอ ซึ่งเป็นตระกูลที่ยิ่งใหญ่และมีความสำคัญของชุมชนมาก่อนในอดีต ในอดีต พ่อของทั้งสองเป็นผู้ใหญ่บ้านของชุมชนนี้มาก่อน จึงมีพรรคพวกมากมาย การที่บุคคลมีตระกูลใหญ่ และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน ทั้งสองจึงได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำของชุมชนด้วย ปรัชญาการณ์ที่แสดงถึงความเชื่อถือของประชาชนต่อสองพี่น้องในการปกครองชุมชน จากการสัมภาษณ์จากประชาชนพบว่า ในสมัยที่นายแวงาลี หะยีสาเหาะฮ์ เกษียณนั้น ประชาชนได้ขอร้องให้นายแวงามะ เจะยอ เป็นผู้ใหญ่บ้านแทนตำแหน่งที่ว่างลง แต่นายแวงามะ เจะยอ ไม่ยอมรับตามคำขอร้องของประชาชน เมื่อผู้ศึกษาไปสัมภาษณ์ถึงเหตุผลที่ปฏิเสธตำแหน่งดังกล่าว นายแวงามะ ให้สัมภาษณ์ว่า "ไม่ชอบเป็นผู้ใหญ่และที่สำคัญไม่ชอบติดต่อกับเจ้าหน้าที่ราชการ เพราะพูดภาษาไทยไม่ชัด" กลุ่มเจะยอจึงสนับสนุนให้นายแวงามะ เจะเย็ง เป็นผู้ใหญ่บ้านแทน ผู้ใหญ่บ้านแวงามะจึงได้แต่งตั้งให้ทั้งสองคนเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน การที่นายแวงามะ เจะเย็ง

แต่งตั้งทั้งสองคนเป็นผู้ช่วยก็เพื่อเป็นฐานอำนาจ และเป็นผู้ควบคุมประชาชนในชุมชนเพราะทั้งสองมีอำนาจและพรรคพวกมากกลุ่มหนึ่งของชุมชน

จากที่กล่าวมาจะเห็นถึงลักษณะโครงสร้างของความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำในชุมชนหรือเซะ จากการเก็บข้อมูลของผู้ศึกษา สังเกตพบว่าชนชั้นนำมีความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนตามตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่น่าสนใจ ซึ่งสามารถนำมาเสนอได้ตามกรณีของเหตุการณ์ในชุมชนทั้งในแง่ของผลประโยชน์รวมและความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นในชุมชนดังนี้

กรณีที่ 1 การเลือกตั้งตำแหน่งผู้ใหญบาน

เมื่อปี พ.ศ. 2527 นายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ใหญบานในขณะนั้น ถึงกำหนดเกษียณอายุ ตำแหน่งผู้ใหญบานจึงว่างลงประชาชนในชุมชนมีความเห็นให้นายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ ซึ่งเป็นแกนนำสำคัญของกลุ่มเจะยอที่มีพรรคพวกมากและสามารถควบคุมสถานการณ์ชุมชนให้มีความสงบได้ เขารับตำแหน่งผู้ใหญบาน แต่นายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ ไต่ปฏิเสธคำขอร้องของประชาชน ด้วยเหตุผลที่ว่าไม่สามารถพูดเขียนภาษาไทยได้คล่อง และไม่กล้าติดต่อกับเจ้าหน้าที่อำเภอ ประชาชนจึงจะให้นายสาและ เต็มซ้อ เป็น แทนนายสาและ เต็มซ้อ ก็ให้การปฏิเสธเช่นกัน กลุ่มเจะยอ นายสาและ เต็มซ้อ และนายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ จึงสนับสนุนนายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ เจะเย็ง ซึ่งขณะนั้นเพิ่งเข้ามาอยู่ในชุมชน ปัญหาเกิดขึ้นตรงที่ว่าประชาชนและฝ่ายศาสนาไม่คอยไว้วางใจในความประพฤติส่วนตัวของนายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ เจะเย็ง เท่าที่ควร ในขั้นนี้ นายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ ไต่ประกาศรับรองในตัวของนายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ เจะเย็ง ที่จะพยายามให้มีความประพฤติที่ดีขึ้น ทางประชาชนและฝ่ายศาสนาก็เชื่อถือในคำรับรองของนายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ เจะเย็ง จึงเห็นด้วยและยอมรับได้ ส่วนทางด้านประชาชนในกลุ่มเจะยอรับปากประกันในตัวผู้ใหญบานแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ เจะเย็งว่าเกิดอะไรขึ้นตนเองจะเป็นผู้รับผิดชอบ ประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งเชื่อถือในกลุ่มเจะยอและนายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ เจะเย็ง จึงยอมรับในตัวผู้ใหญบานคนใหม่

เมื่อนายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ เจะเย็ง ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ใหญบานแล้ว ก็ได้แต่งตั้งนายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ เจะเย็ง และนายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ เจะเย็ง เป็นผู้ช่วยผู้ใหญบานฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน แต่งตั้งนายแวลี หะยีส้าหะฮะฮ์ เจะเย็ง ลูกชายนายแวลี

เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งสามคนก็เป็นทีมงานของผู้ใหญ่แวฮามะ ที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันและมีข้อแลกเปลี่ยนต่อกันระหว่างผลประโยชน์ต่อกันในตำแหน่งที่ดำรงอยู่

กรณีที่ 2 การฟื้นฟูศูนย์เด็กเล็ก

เมื่อปี พ.ศ. 2528 ทางอำเภอได้อนุมัติโครงการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กของชุมชน กรือเซะ แล้วให้เงินงบประมาณจำนวนหนึ่งเป็นเงินค่าสร้างอาคารและเงินทุนหมุนเวียน เมื่อสร้างอาคารเรียบร้อยแล้วทางอำเภอทำพิธีเปิดแล้ว ปรากฏว่า ระยะเวลาพอเหมาะของเด็กเล็กก็ส่งลูกหลานเข้าเรียนในศูนย์ แต่การบริหารก็ประสบกับปัญหาเมื่อประชาชนไม่เห็นด้วยที่มีครูประจำศูนย์เป็นคนนอกชุมชน เป็นคนนอกศาสนา และไม่มีการสอนวิธีการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาอิสลาม ในที่สุดประชาชนเลยไม่ส่งลูกหลานเข้าเรียนในศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์เด็กเล็กเลยต้องปิด (ช่วงที่ผู้ศึกษาเข้ารวบรวมข้อมูลก็ยังไม่เปิดอยู่) ทางเจ้าหน้าที่อำเภอที่ต้องการให้ศูนย์นี้เปิดเรียนตามปกติ ผู้ใหญ่บ้านแวฮามะ ก็ต้องหาทางแก้ไขเพื่อเปิดศูนย์เด็กเล็กใหม่โดยการติดต่อ นายแวอาลี หะยีสาเหาะฮ์ เพื่อขอความร่วมมือจากฝ่ายโต๊ะอิหม่าม และโต๊ะกอเด็บ ช่วยชักชวนผู้ปกครองให้ส่งบุตรหลานเข้าเรียนเหมือนเดิม โดยทางฝ่ายผู้ใหญ่แวฮามะยินดีที่จะจัดจ้างครูในชุมชนและจะจัดช่วงเวลาสำหรับให้มีการเรียนการสอนหลักศาสนาอิสลามตามการเรียกร้องของฝ่ายศาสนาและประชาชน ศูนย์เด็กเล็กจึงได้เปิดสอนอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่ผู้ศึกษาจะออกจากชุมชนเพียงเล็กน้อย

ในการติดต่อประสานงานในแต่ละกรณี ผู้ศึกษาสังเกตพบว่า นายสาและ เต็มซอ และนายแวอาลี หะยีสาเหาะฮ์ จะเป็นผู้ดำเนินการตามขอเรียกร้องแต่ละฝ่ายจนปัญหาต่าง ๆ ลุล่วงไปด้วยดี

กรณีที่ 3 ข้อขัดแย้งเรื่องประปาหมู่บ้าน

ตามที่เสนอไปแล้ว ประปาหมู่บ้านที่จัดสร้างจากเงินโครงการ กสช. ปี 2519 และเงินบริจาค เมื่อจัดสร้างเรียบร้อยแล้วมีการจัดตั้งคณะกรรมการประปาหมู่บ้าน และมีการจ่ายน้ำเป็นจุด ๆ และมีการใช้น้ำร่วมกันทั้งหมด

ต่อมาได้มีการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนทั้งหมดที่มีสัจจิต โดยคณะกรรมการชี้แจงต่อที่ประชุมว่าจะมีการเก็บเงินค่าน้ำ โดยการเดินท่อน้ำและติดตั้งมิเตอร์วัดมาตรน้ำ โดยให้แต่ละครัวเรือนออกค่าใช้จ่ายในส่วนที่แยกเข้าบ้านของตนเอง และจ่ายค่าน้ำหน่วยละ 3 บาท เหตุผลที่ทำเช่นนี้ประธานคณะกรรมการประปาหมู่บ้านชี้แจงว่า เพื่อนำเงินส่วนที่ได้ไปซ่อมแซมบำรุงรักษาประปาเอง ซึ่งหลักการนี้ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วย มีกลุ่มของนายแวง วิแวงมา ซึ่งไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าเมื่อ กสช. ให้เงินมาสร้างแล้ว เหตุใดต้องเก็บเงินจากประชาชนอีก การกระทำดังกล่าวผลประโยชน์จะตกแก่คนรับค่าน้ำ คนจนซึ่งมีอยู่ไม่กี่ครัวเรือนต้องประสบกับความเดือดร้อน เรื่องการเงินโดยเฉพาะการติดตั้งท่อน้ำและการติดตั้งมิเตอร์ซึ่งก็เป็นเงินจำนวนมากอยู่

ในเรื่องนี้โต๊ะอิหม่ามได้ยื่นมือช่วยเหลือโดยการให้ยืมเงินไปติดตั้งก่อนแล้วค่อยผ่อนส่งเป็นระยะทีหลังโดยไม่คิดดอกเบี้ย

แต่เรื่องกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยก็หาเหตุไม่ ก็หาทางออกโดยการแยกตัวออกต่างหากแล้วมีการรวบรวมทุนจากภายนอก (เงินบริจาค สส.สอ.) ชุบดาตาลและจัดทำประปาขนาดเล็กแล้วจัดส่งให้สมาชิกเป็นจำนวน 30 ครัวเรือน แต่ก็ไม่สามารถส่งให้สมาชิกทั้งหมดได้เพราะระยะระหว่างแต่ละบ้านทางกันมากไม่เป็นการคุ้มค่า

ในเรื่องนี้ นายแวงอาลี หะยีสาเหาะ และนายสาและ เต็มขอ พยายามประสานความขัดแย้งระหว่างกลุ่มของนายแวง วิแวงมา และนายสุยี ลาเตะ กับกลุ่มคณะกรรมการประปาหมู่บ้าน (ส่วนมากเป็นฝ่ายศาสนา) แต่ผลก็ไม่เป็นที่พอใจ นายแวง วิแวงมา ได้ให้สัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวว่า

"เรื่องนี้เป็นเรื่องของความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน เท่านั้นเอง ส่วนความสัมพันธ์นั้นผมเองก็ยังเคารพและนับถือโต๊ะอิหม่ามเหมือนเดิม เพราะลูกหลานของผมก็ต้องไปเรียนหลักศาสนาจากฝ่ายศาสนาอยู่ทุก วัน ผมเองก็ยังไปละหมาดที่มีสัจจิตอยู่ทุก วัน ความสัมพันธ์ก็ต้องเกิดขึ้นอยู่ทุก วัน"

กล่าวโดยสรุปแล้ว เมื่อศึกษาชนชั้นนำของชุมชนหรือเซะแล้ว กล่าวได้ว่า ชนชั้นนำของชุมชนเองออกเป็น 4 กลุ่ม ตามลักษณะของฐานอำนาจที่แตกต่างกัน ใน 4 กลุ่มนี้จะมี

กลุ่มชนชั้นนำที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจของกิจกรรมมีอยู่ 2 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มชนชั้นนำที่ดำรงตำแหน่งทางการ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนและแต่งตั้งจากระบบราชการ อำนาจจึงขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่เขาดำรงอยู่ในชุมชน ซึ่งอำนาจแบบนี้เรียกว่า *Rational-legal authority* และขณะเดียวกัน ชนชั้นนำกลุ่มนี้สามารถใช้อำนาจจากตำแหน่งก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อกลุ่มตนเองอย่างมากมาย กลุ่มชนชั้นนำกลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มชนชั้นนำที่ฐานของอำนาจมาจากค่านิยม และขอบัญญัติของศาสนาอิสลาม ดังนั้นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาดังกล่าวจึงได้รับการระบุเป็นชนชั้นนำที่สำคัญของชุมชนกลุ่มหนึ่ง เมื่อจัดรูปแบบของอำนาจกลุ่มนี้แล้วจัดได้ว่าเป็นประเภท *Traditional authority* ซึ่งเป็นอำนาจที่มาจากค่านิยมความเชื่อ และศาสนาที่ประชาชนยึดถือ นอกจากกลุ่มชนชั้นนำทั้งสองแล้วยังมีกลุ่มชนชั้นนำอีก 2 กลุ่ม ซึ่งมีบทบาทในการตัดสินใจของชุมชนเช่นกัน แต่อำนาจนั้นมาจากการมีพรรคพวกมากและการที่เป็นคนที่มีมารมีมาแต่ก่อน และอีกกลุ่มหนึ่งมาจากการที่เสียสละตนเองเพื่อส่วนรวม และการที่สามารถสนองตอบความต้องการของคนอื่นได้ จึงได้รับการยกย่องให้มามีบทบาทสำคัญในกิจกรรมของชุมชน ซึ่งกลุ่มนี้จะมีลักษณะเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนและแต่ละกลุ่มภายในชุมชน

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของชนชั้นนำ เมื่อถ้ามองถึงการเลือกชนชั้นนำเพื่อร่วมในการตัดสินใจหรือทำกิจกรรมร่วมกันของชนชั้นนำ และถ้ามองถึงลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลือกกับชนชั้นนำที่ถูกเลือก ถ้าหากแบ่งชนชั้นนำออกเป็น 2 ระดับคือ ชนชั้นนำระดับสูงและชนชั้นนำระดับต่ำ ปรากฏว่า ชนชั้นนำระดับสูง ซึ่งมีอยู่ 4 คน คือ นายเวหามะ เจ๊ะเย็ง (ผู้ใหญ่บ้าน) นายเวายายอ หะยีหะมะ (โต๊ะอิหม่าม) นายนิมะ นิมุค (โต๊ะกอเต็บ) และนายสาและ เต็มซอ (สมาชิกสภาตำบล) และชนชั้นนำระดับต่ำ คือชนชั้นนำที่เหลือทั้งหมด

เมื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำทั้งสองนั้นโดยวิธีการทางสังคมมิติพบว่า เส้นโยงความสัมพันธ์ของชนชั้นนำที่เป็นบุคคลมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในกลุ่มของชนชั้นนำระดับสูง มีความสัมพันธ์เกาะกลุ่มกันมาก ในขณะที่ชนชั้นนำระดับต่ำต่ำ มีการเกาะกลุ่มกันน้อย เมื่อมีการระบุการเลือกชนชั้นนำในการทำงานร่วมกัน ปรากฏว่า ชนชั้นนำระดับสูงจะเลือกบุคคลจากชนชั้นนำระดับสูงด้วยกัน ในขณะที่ชนชั้นนำระดับต่ำ จะให้ความสำคัญในการเลือกชนชั้นนำระดับสูงมากกว่าที่จะเลือกชนชั้นนำในระดับเดียวกัน

จากลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่า ชนชั้นนำของชุมชนกรือเซะ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งก็เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 3 ที่วางไว้ว่า "บุคคลที่เป็นชนชั้นนำของชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด"

วิเคราะห์โครงสร้างอำนาจชุมชน

การศึกษาถึงลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและโครงสร้างอำนาจในระดับชุมชน ในอดีตที่ผ่านมาเรามองถึงความสัมพันธ์ของชนชั้นนำและการเมืองภายในชุมชน เป็นการเมืองที่สงบ ไม่มีความขัดแย้ง อาทิ Lucian M. Hank (1975 : 28-29) ที่มองว่าลักษณะโครงสร้างอำนาจในหมู่บ้านเป็นโครงสร้างอำนาจที่สงบไม่มีข้อขัดแย้ง ลักษณะการตัดสินใจในหมู่บ้านจะขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่บ้านและคนสูงอายุในหมู่บ้านเป็นสิ่งสำคัญ ตลอดจนไม่มีใครคิดจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน ความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Herbert P. Phillips (1966 : 38) ที่มองว่า "สังคมไทยเป็นชุมชนที่เงียบสงบ ไม่มีครอบครัวใดที่มีจุดมุ่งหมายที่รวมตัวกันเพื่อครอบงำตำแหน่งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง" แต่ผลการศึกษาในลักษณะเดียวกันในระยะเวลาที่ผ่านมา ปรากฏว่า ผลแตกต่างจากโครงสร้างอำนาจแบบดั้งเดิมแล้ว ชชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2528 : 55-59) ศึกษาการเมืองในชุมชนภาคเหนือ ปรากฏว่า "การเมืองภายในชุมชนปรากฏให้เห็นถึงความขัดแย้งของกลุ่มต่าง ๆ แต่ลักษณะของความขัดแย้งจะไม่ปรากฏให้เห็นในรูปของการเผชิญหน้าแต่จะออกมาในรูปของการกล่าวร้ายต่อกัน" การศึกษาของ นิวัฒน์ ฉิมพลี (2522 : 97) ศึกษาโครงสร้างอำนาจของชุมชนที่มีอิทธิพลจากลัทธิของศาสนา มองว่า ความขัดแย้งของชนชั้นนำจะมีการแบ่งออกเป็นกลุ่มและมีวิธีการที่เผชิญหน้าเช่น การประท้วง ขบไล่ และการใช้อำนาจที่ตนมีอยู่เช่น ภาษี บังคับ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการเลียนแบบพฤติกรรมของความขัดแย้งจาก "ส่วนกลาง" จากที่กล่าวแสดงให้เห็นถึงความแปรเปลี่ยนทางสังคมที่มีผลต่อลักษณะของโครงสร้างอำนาจภายในชุมชนชนบทไทย

ถึงอย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาโครงสร้างอำนาจของชุมชนชนบทไทย ยังคงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันอยู่ตรงจุดที่ว่า ภายในชุมชนจะมีผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการตัดสินใจของชุมชน แม้แต่การศึกษาที่มีลักษณะของชุมชนที่มีอิทธิพลของศาสนามีบทบาทมาก ผลของการศึกษาเช่นเดียวกันคือ จะมีชนชั้นนำเพียงจำนวนน้อยเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจของชุมชน

จากการวิเคราะห์ลักษณะของชนชั้นนำของชุมชนชาวไทยมุสลิมดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าชนชั้นนำของชุมชนชาวไทยมุสลิมนี้มีอำนาจมาจาก 2 แห่ง คือ มาจากการดำรงตำแหน่งหน้าที่ที่เป็นทางการของระบบราชการที่สำคัญในระดับท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีลักษณะอำนาจขึ้นอยู่กับตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งถ้าพิจารณาแล้วอำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจที่มาจากภายนอกชุมชน เป็นอำนาจที่มาจากระเบียบข้อบังคับที่จัดใหม่ตำแหน่งนั้นขึ้นมา แต่ปรากฏว่า บุคคลที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นผู้ที่มีบทบาทสูงสุดในกิจกรรมของชุมชน ส่วนแหล่งอำนาจอีกกลุ่มหนึ่งมาจากการดำรงตำแหน่งทางศาสนาที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นเช่นกัน แต่อำนาจมาจากระบบของข้อบัญญัติและค่านิยมของสังคมที่ให้ความสำคัญแก่บุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้น

ซึ่งผลจากการศึกษาการระบุชนชั้นนำดังกล่าว (บทที่ 2) ตัวแทนหรือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งสำคัญของทั้งสองกลุ่มคือ ตำแหน่งทางการคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และตำแหน่งผู้นำศาสนาคือ โต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นชนชั้นนำของชุมชนเหมือนกันทั้งสองชุมชน และเมื่อศึกษาถึงคุณสมบัติของการได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแล้วปรากฏในลักษณะเช่นเดียวกันคือ การที่บุคคลจะได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำนั้นต้องเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งสำคัญทั้งสองดังกล่าว ส่วนคุณสมบัติประกอบนั้นก็มีการเคยผ่านการอบรม การเคยดำรงตำแหน่ง ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง การเป็นสมาชิกองค์การ และประสบการณ์การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และคุณสมบัติอื่น ๆ ที่มีระดับของความสำคัญที่แตกต่างกัน คุณสมบัติเหล่านี้เองที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้บุคคลได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำในระดับที่แตกต่างกัน

เมื่อมีการแบ่งกลุ่มชนชั้นนำออกเป็นชนชั้นนำระดับสูงและชนชั้นนำระดับต่ำแล้วปรากฏว่าชนชั้นนำระดับสูงของแต่ละชุมชนคือ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และโต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ เหมือนกันทั้งชุมชนกรือเซะและชุมชนดาโต๊ะ ส่วนชนชั้นนำระดับต่ำนั้นคือ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยกำนันฝ่ายต่าง ๆ แพทย์ประจำตำบล และคณะกรรมการมัสยิดบางคน ซึ่งบุคคลที่ดำรงตำแหน่งเหล่านี้คือ บริวารของกลุ่มชนชั้นนำระดับสูงเป็นส่วนมาก และชนชั้นนำแต่ละระดับนี้จะมีความสัมพันธ์กับระดับของการตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะชนชั้นนำระดับสูงจะมีบทบาทในการตัดสินใจมาก ส่วนชนชั้นนำระดับต่ำนี้มีบทบาทในระดับของการช่วยตัดสินใจ ในขณะที่ประชาชนนั้นมีเพียงการรับทราบผล

ของการตัดสินใจ หรือเป็นแรงสนับสนุนผลของการตัดสินใจเท่านั้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 6

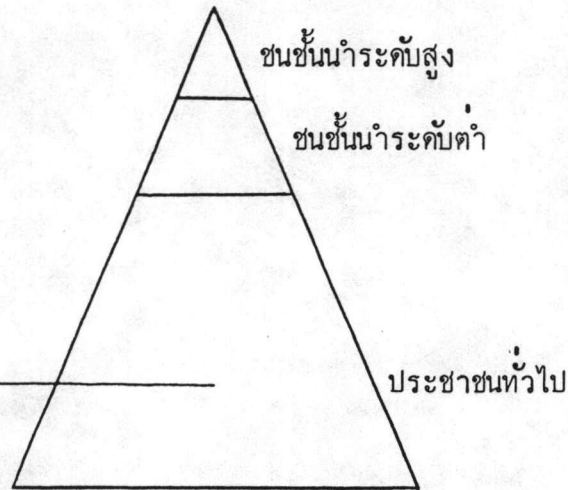
ลักษณะโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

แหล่งที่มาของอำนาจ

- ระบบราชการ
- ระบบความเชื่อค่านิยม

↑
ประชาชนเลือกตั้ง

ลักษณะโครงสร้างอำนาจชุมชน

ระดับของการมีส่วนร่วม

ในการตัดสินใจ

เป็นผู้ตัดสินใจ
หรือมีส่วนร่วมในการ
ตัดสินใจสูง

มีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่ำ
หรือเป็นผู้รับผลการตัดสินใจ

คุณสมบัติชนชั้นนำ

เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งสำคัญ
(ทางการและผู้นำศาสนา)
เคยผ่านการอบรม เป็นสมาชิกองค์กร
เคยดำรงตำแหน่ง ดำรงตำแหน่งทางการ
ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ มีรายได้สูง
เป็นคนในท้องถิ่น มีระยะเวลาการอยู่ใน
ท้องถิ่นนาน ดำรงตำแหน่งทางสังคม
มีความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนา
เป็นเครือญาติกับชนชั้นนำเก่า

ตามแผนภาพที่ 6 สามารถอธิบายลักษณะโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิม ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ กล่าวคือ กลุ่มที่มีแหล่งอำนาจจากระบบราชการคือ ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะผู้ช่วย ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ประชาชนเลือกตั้งขึ้นและได้รับการแต่งตั้งจากระบบราชการ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือ แหล่งอำนาจจากระบบความเชื่อและบทบัญญัติศาสนาที่กำหนดให้มีผู้นำศาสนาในระดับท้องถิ่น ซึ่งมีตำแหน่งโต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ และคณะกรรมการมัสยิด แต่ในข้อเท็จจริงแล้วการแบ่งกลุ่มชนชั้นนำของชุมชนออกเป็นสองกลุ่มดังกล่าวนี้เป็นการแบ่งตามลักษณะของแหล่งที่มาของอำนาจเท่านั้น ข้อเท็จจริงของโครงสร้างอำนาจของชุมชนทั้งสองจะเป็นโครงสร้างที่เกิดจากการร่วมมือกันแบ่งงานกันทำตามบทบาทหน้าที่หรือความถนัดความสามารถของแต่ละคนในท้ายที่สุดก็จะร่วมมือกันในการประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชน

ลักษณะโครงสร้างอำนาจของชุมชนกรือเซะ และชุมชนดาโต๊ะ ปรากฏว่าทั้งสองชุมชนมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ บุคคลที่เป็นชนชั้นนาระดับสูงสุดของปริมิตนั้นคือ ชนชั้นนำที่ดำรงตำแหน่งทางการและผู้นำศาสนา กล่าวคือ ชุมชนดาโต๊ะได้แก่ นายฮาเซนต์ กาเดร์ โต๊ะอิหม่าม เป็นชนชั้นนำสูงสุด นายลาฮี สาแม กำนัน นายสาและ มามะ โต๊ะกอเต็บ นายมามะ ดาราแม ผู้ช่วยกำนันฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน และนายยูโซะ คือเระ สารวัตรกำนัน และชนชั้นนำของชุมชนกรือเซะที่อยู่ชั้นสูงของปริมิตคือ นายแหวฮามะ เจ๊ะเย็ง ผู้ใหญ่บ้าน นายเวายายอ หะยีหะมะ โต๊ะอิหม่าม นายนิมะ นิมุค โต๊ะกอเต็บ นายสาและ เต็มซ่อ สมาชิกสภาตำบล บุคคลที่มีฐานะเป็นชนชั้นนาระดับสูงนี้สังเกตพบว่าเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการและตำแหน่งผู้นำศาสนาที่สำคัญของชุมชนทุกคน และเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติทางด้านการค้าทางสังคม การเคยผ่านการอบรม การเป็นสมาชิกกลุ่ม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ราชการที่สูงกว่าประชาชนทั่วไป ส่วนชนชั้นนาระดับต่ำนั้นเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกับชนชั้นนาระดับสูง แต่มีการดำรงตำแหน่งจากระบบราชการที่มีความสำคัญในระดับรอง เช่น ในชุมชนดาโต๊ะ นายยูโซะ สาเฮาะห์ แพทย์ประจำตำบล นายยูโซะ ซือแต สารวัตรกำนัน นายเซ็ง ดามิ ผู้ช่วยกำนันฝ่ายปกครอง นายเซ็ง มานู สารวัตรกำนัน ส่วนนายสาเตะ คือเระ นายมามะ ลาเตะ นายอับดุลเลาะห์ วาเฮง เป็นคณะกรรมการมัสยิด นายมามะ ซือแต นายมะแอ เจ๊ะซู ซึ่งเป็นตำแหน่งทางสังคม และชนชั้นนาระดับต่ำในชุมชนกรือเซะ คือ

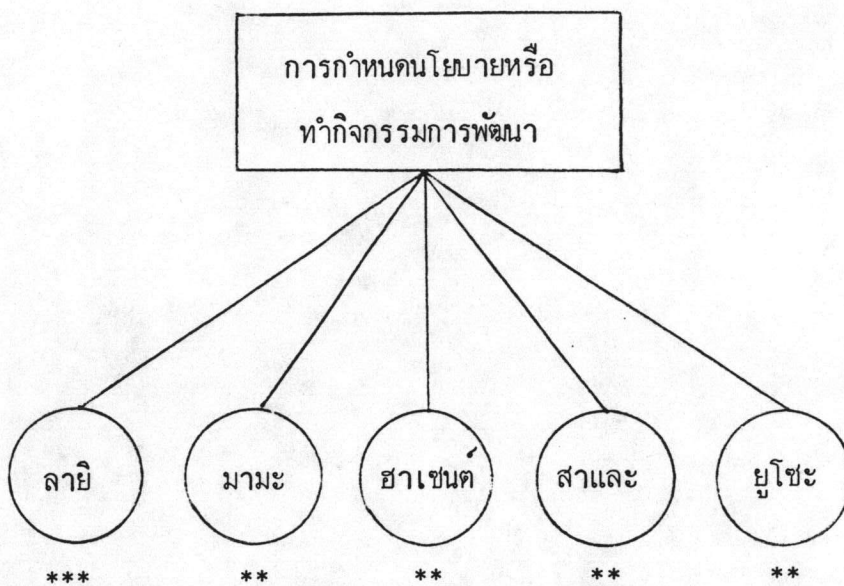

นายแวมาร์ แวดอเลาะ กำนัน นายเวฮามะ เจะยอ นายเวซื่อแม เจะยอ
 นายเวฮามะ ทะยี่สาเหาะฮ์ เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายเวอาลี ทะยี่สาเหาะฮ์ อดีตผู้ใหญ่บ้าน
 และนายสุยี่ สาเตะ แพทย์ประจำตำบล

อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มชนชั้นนำระดับสูงด้วยกันก็จะมีบุคคลชนชั้นนำที่มีอิทธิพลมากที่สุด
 (*key influentials*) อยู่เช่นกัน แต่เป็นจำนวนน้อยที่เป็นผู้ผูกขาดการตัดสินใจในกิจกรรม
 ของแต่ละกลุ่ม ซึ่งแต่ละกิจกรรมก็มีผู้นำที่มีความสามารถพิเศษเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ
 ดังแสดงได้ตามแผนภาพที่ 7, 8 ดังนี้

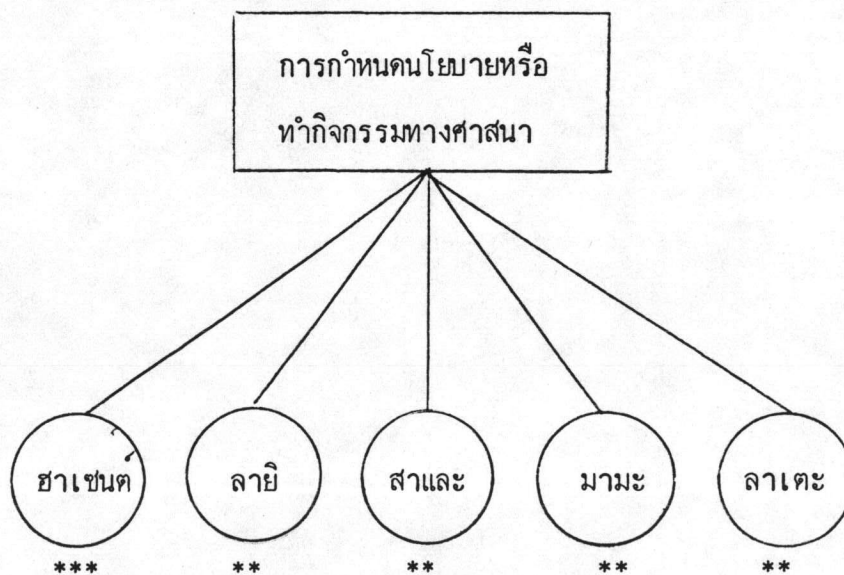
แผนภาพที่ 7

บทบาทการตัดสินใจของชนชั้นนำในการกำหนดนโยบาย
หรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในชุมชนคาโตะ

แผนภาพที่ 8

บทบาทของการตัดสินใจของชนชั้นนำในการกำหนดนโยบาย
หรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาของชุมชนคาโตะ

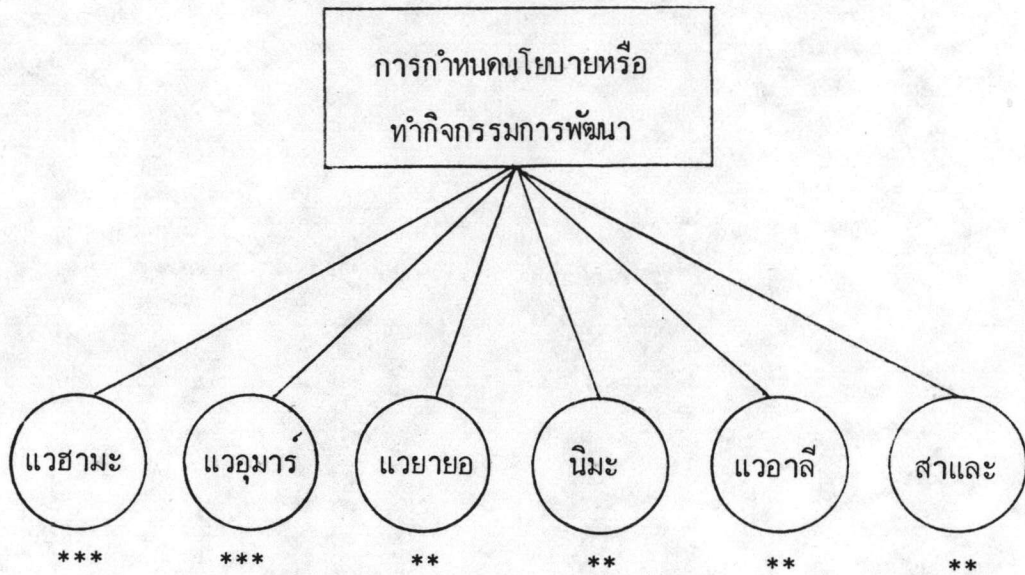

*** มีบทบาทมากที่สุด

** มีบทบาทมาก

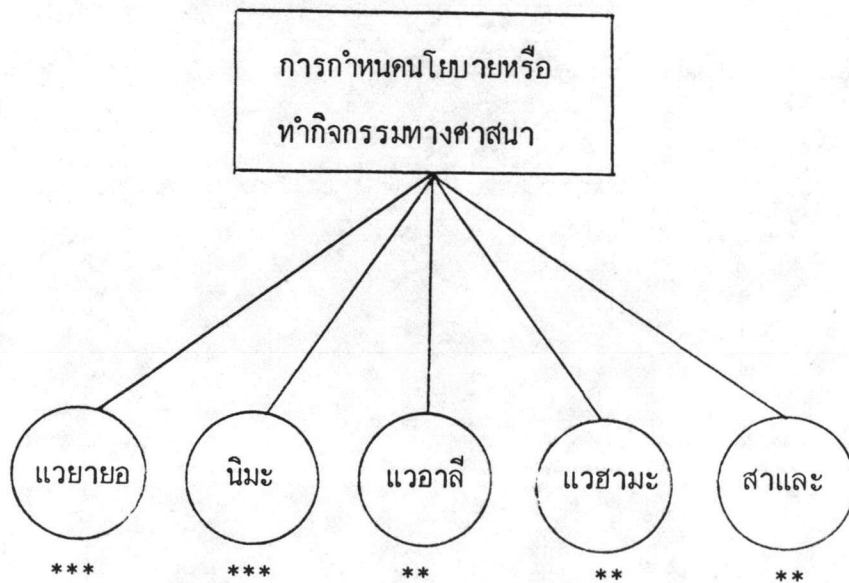
แผนภาพที่ 9

บทบาทการตัดสินใจของชนชั้นนำในการกำหนดนโยบายหรือการทำกิจกรรม
เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในชุมชนกรือเซะ

แผนภาพที่ 10

บทบาทการตัดสินใจของชนชั้นนำในการกำหนดนโยบายหรือการทำกิจกรรม
เกี่ยวกับศาสนาในชุมชนกรือเซะ

*** มีบทบาทมากที่สุด

** มีบทบาทมาก

จากแผนภาพที่ 7 แสดงบทบาทของชนชั้นนำในการตัดสินใจการกำหนดนโยบายหรือกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของชุมชนคาโตะ ในกลุ่มชนชั้นนำระดับสูงด้วยกัน บุคคลที่มีอิทธิพลและมีบทบาทในการตัดสินใจมากที่สุดคือ นายลายี สาแม กำนัน ซึ่งเป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งสำคัญที่สุด การดำรงตำแหน่งกำนันทำให้เป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือบุคคลอื่น ๆ ในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายของการพัฒนาชุมชน ส่วนคนอื่นเป็นผู้ที่มีบทบาทในส่วนที่เป็นผู้สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เมื่อมีการประชุมหรือการขอความคิดเห็น ถึงอย่างไรก็ตาม ชนชั้นนำส่วนที่เหลือก็มีบทบาทเหมือนกัน และมีบทบาทมากกว่าชนชั้นนำในระดับต่ำคนอื่น ๆ ในขณะเดียวกันในการกำหนดนโยบายหรือการทำกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาแล้ว นายฮาเซนต์ กาเดร์ ก็เป็นผู้ที่มีบทบาทและอิทธิพลมากที่สุด เพราะการดำรงตำแหน่งโตะอิหม่ามซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดของผู้นำศาสนาจึงมีบทบาทมาก ส่วนบุคคลอื่นนั้นก็ยังมีบทบาทในการสนับสนุนเช่นกัน (ดูแผนภาพที่ 8 ประกอบ)

แผนภาพที่ 9 แสดงบทบาทของการตัดสินใจของชนชั้นนำในการกำหนดนโยบาย หรือการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนหรือเซะ ในกลุ่มชนชั้นนำระดับสูงด้วยกัน ปรากฏว่า นายเวฮามะ เจะเย็ง ผู้ใหญ่บ้าน และนายเวฮุมาร์ แวดอเลาะ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลและมีบทบาทสูงที่สุด ส่วนชนชั้นนำคนอื่น ๆ ก็มีบทบาทหรือมีอิทธิพลในระดับรอง ถึงอย่างไรก็ตาม ชนชั้นนำกลุ่มนี้ก็มีอำนาจและอิทธิพลสูงกว่าชนชั้นนำระดับต่ำคนอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน ถ้าหากว่าเป็นการกำหนดนโยบายหรือกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาแล้ว ชนชั้นนำระดับสูงที่มีบทบาทหรือมีอิทธิพลสูงสุดคือนายเวฮายอ หะยี้หะมะ โตะอิหม่าม และนายบิมะ บิมูคอ โตะกอเต็บ ส่วนชนชั้นนำระดับสูงและชนชั้นนำระดับต่ำคนอื่น ๆ ก็มีบทบาทในระดับรองลงมา (ดูแผนภาพที่ 10 ประกอบ)

เมื่อมองถึงระดับของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชนชั้นนำระดับสูงและชนชั้นนำระดับต่ำแล้ว ปรากฏว่า ชนชั้นนำระดับสูงจะมีระดับของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสูงกว่าใครอื่น ส่วนชนชั้นนำระดับต่ำจะมีส่วนร่วมในลักษณะของการรับทราบ ร่วมพิจารณา หรือไม่ก็ให้ความเห็นชอบในที่ประชุม ซึ่งในการประชุมแต่ละครั้งจะมีการแสดงความคิดเห็นและลงมติ แต่ในความเป็นจริงแล้วในการประชุมแต่ละครั้ง ชนชั้นนำระดับสูงจะเอาสิ่งที่คิด ที่ร่วมกันตัดสินใจมาก่อนแล้วมาชี้แจงให้ที่ประชุมรับทราบเสียเป็นส่วนมาก

จากการวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจของชุมชนทั้งสอง กล่าวโดยสรุปได้ว่า โครงสร้างอำนาจของชุมชนคาโตะและชุมชนกรือเซะ มีลักษณะการแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ ผู้นำระบบราชการและผู้นำศาสนา ที่มีบทบาทและอิทธิพลในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย และกิจกรรมของชุมชน แต่ในความเป็นจริงแล้ว ผู้ศึกษาพิจารณาว่าโครงสร้างอำนาจชุมชน ดังกล่าวเกิดจากการร่วมมือและมีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดหรือความสามารถของแต่ละคน ผลสุดท้ายคือ ผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนนั่นเอง ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลง จะเกิดขึ้นเฉพาะตำแหน่งของผู้ที่มีบทบาทหรือมีอิทธิพลมากที่สุด ซึ่งเป็นชนชั้นนำระดับสูงเท่านั้น และการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในลักษณะของการสับเปลี่ยนตำแหน่งของการมีบทบาทตามตำแหน่ง เท่านั้น

แต่ท้ายที่สุด การตัดสินใจในการกำหนดนโยบายหรือการทำกิจกรรมของชุมชนชั้นนำระดับสูง ซึ่งเป็นคนจำนวนน้อยของชุมชนเป็นกลุ่มที่ผูกขาดการตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชน เช่น ชุมชนคาโตะก็มี 5 คน (นายลายี สาแม นายฮาเซนต์ กาเดร์ นายสาและ มามะ นายมามะ คาราแม และนายยูโซะ คือระ) ชุมชนกรือเซะมี 4 คน (นายเวฮามะ เจะเย็ง นายเวฮายอ หะยี่หะมะ นายมิมะ บิมูคอ นายสาและ เต็มซอ และนายเวฮุมาร์ แวดอเลาะ) ส่วนชนชั้นนำระดับต่ำที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในระดับรองจากชนชั้นนำระดับสูง และชนชั้นนำระดับสูงนี้ก็จะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจสูงกว่าชนชั้นนำระดับต่ำด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นสภาพของโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมในชุมชนคาโตะและชุมชนกรือเซะ มีลักษณะที่เป็นรูปปิรามิด (pyramids) โดยที่มีชนชั้นนำระดับสูง ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดของชุมชนทั้งตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตำแหน่งโต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ เป็นผู้ที่อยู่ยอดสุดของปิรามิด รองลงมาคือ ชนชั้นนำระดับต่ำ ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสารวัตรกำนัน ผู้ช่วยกำนัน แพทย์ประจำตำบล และคณะกรรมการมัสยิด ซึ่งเป็นกลุ่มชั้นกลางของชุมชน ส่วนฐานของปิรามิดคือ ประชาชนผู้มีใช้เป็นชนชั้นนำ เป็นผู้ที่ได้รับผลการตัดสินใจของชนชั้นนำระดับสูงนั่นเอง

จากผลของการศึกษาดังกล่าว สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ลักษณะโครงสร้างอำนาจของชุมชนคาโตะ (ชุมชนชาวไทยมุสลิมกำลังพัฒนา) กับชุมชนกรือเซะ (ชุมชนชาวไทยมุสลิม

พัฒนาแล้ว) มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ในแต่ละชุมชนมีชนชั้นนำซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลจำนวนน้อย
ของชุมชนที่อยู่ในตำแหน่งสูงสุดของปิรามิดสังคม และกลุ่มชนชั้นนำจำนวนน้อยนี้เองเป็นบุคคลที่
ยึดครองและผูกขาดอำนาจการตัดสินใจของชุมชน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ภายในแต่ละชุมชนมีชนชั้นนำ
จำนวนน้อยที่เป็นผู้ผูกขาดอำนาจการปกครองชุมชน

จากข้อสรุปดังกล่าว จึงเป็นการยืนยันสมมุติฐานข้อที่ 3 ที่วางไว้ว่า "โครงสร้าง
อำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมที่กำลังพัฒนากับชุมชนชาวไทยมุสลิมที่พัฒนาแล้ว มีความคล้ายคลึงกัน"